

TÁJÉKOZTATÓ

TARTALOM

Általános kérdések	454-458.p.
Könyvtártudományi kutatás	458-460.p.
Munkaverseny	460-461.p.
Könyvtárosképzés	462-465.p.
Könyvtártörténet	465-466.p.
Nemzeti és általános tudományos könyvtárak	466-469.p.
Egyetemi és szakkönyvtárak	470-473.p.
Közművelődési könyvtárak	473-474.p.
Szakszervezeti könyvtárak	475.p.
Műszaki fejlődés a könyvtárakban	476.p.
Állományvédelem	477.p.
Könyvtárhasználat	478-480.p.
Olvasók, olvasáselemzés	481-488.p.
Kölcsönzés	489-492.p.
Szabadpolc	492-494.p.
Népművelés	495-497.p.
Irodalompropaganda	498-499.p.
Bibliográfia. Dokumentáció	500-507.p.
Különgyűjtemények	508-511.p.
Könyv- és folyóiratkiadás. Köteleespéldány. Sajtótörténet	511-524.p.

ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

EBERT, W.: Vor fünfzig Jahren, am 1. August 1911, starb Dr. Konrad Duden. - Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 30. no. 446-449. p.
50 évvel ezelőtt, 1911. aug. 1-én halt meg Dr. Konrad Duden.

Halálának 50 éves fordulóján Konrad DUDEN-ről emlékezik a lipcei Börsenblatt. Neve az ál-

tala megindított s ma is új és új kiadást érő Duden-könyvek révén fogalomává vált.

Duden, aki képzettsége és esztétikai érdeklődése révén filológusnak indult, tanári működése során az egységes német helyesírás létrehozása, illetve kodifikálása aprólékos és fáradságos munkájának szentelte tudományos ambícióit. Nagy érdeme, hogy felismerte ennek a feladatnak fontos és sürgető voltát.

Első könyvét /Regeln zur deutschen Rechtschreibung, 1871/ tanítványainak, a schleizi gimnázium növendékeinek írta. Munkája azonban hamarosan kinőtt az iskolai keretek közül. A korabeli helyzetet később így jellemezte:

"Nem volt két tanulója ugyanannak az iskolának, két szerzője ugyanannak a nyomdának, aki a helyesírás minden kérdésében egy véleményen lett volna, s nem volt olyan fórum, amelyhez vitás kérdésekben fordulhattak volna."

Meggyőződése volt, hogy az írás /s így a helyesírás/ az egész népé.

"Döntő hibának tartom - írja - hogy külön helyesírása legyen a tudósoknak s külön a népnek. Ezáltal az a szakadék, amely a tudósokat és a népet amugy is elválasztja, csak tovább mélyül, mindkét fél sulyos kárára. S nem e kettészakadás felé tartunk-e máris? A tudósok tudományos folyóirataikban és az egymás közötti érintkezésben - a történeti elv alapján - azt a fényűzést engedik meg maguknak, hogy valamiféle magánhelyesírást fejlesztenek ki."

Duden már 1872-ben tudományos érvekkel támogatta azt a véleményét, hogy a német helyesírásnak tulnyomóan fonetikus alapokon kell felépülnie. Nem gondolt azonban sem akkor, sem később valami radikális helyesírási reformra. A mérsékelt reformnak volt a híve s óva intett attól, hogy radikális változtatásokkal törést, a kulturális örökségtől való elszakadást idézzünk elő a német íráskép fejlődésében.

"Ahogy vitán felül állónak tartjuk, hogy a németséghez tartozókat a közös nyelv kell hogy összefűzze, úgy az írás /tehát a helyesírás/, a gondolat írásbeli kifejezésének eszköze is lényegében azonos kell hogy legyen mindenütt," írja.

Tisztában volt vele, hogy a konzervatív tudósok nem fogják segíteni a cél elérésében. Ezért az iskolában, az ifjuság körében kezdte meg az egységes német helyesírásért vívott harcot.

Második könyve, a Deutsche Rechtschreibung /1872/ nevét egy csapásra ismertté tette. A felsőoktatás képviselői s a porosz közoktatásügyi szervek is felkarolták az ügyet s létrejött az első helyesírási konferencia. Megindult azonban az ellenharc is s az egységes helyesírás ügyét megbuktatták. Az egyes német államok külön-külön adtak ki kis iskolai helyesírási szabályzatokat. Ekkor Duden a porosz szabályzatra támaszkodva kiadta un. helyesírási szótárát /Orthographisches Wörterbuch, 1880/. Ez a könyv az első, mai értelemben vett Duden-könyv, vagyis egy hivatalos, szűkszavu helyesírási szabályzat kommentálása, segédeszköz nemcsak a pedagógusok és tanulók, hanem mindazok számára, akik írással, korrigálásal, szedéssel foglalkoznak.

Már ez az első Duden-könyv tudatosan igyekszik minden olyan szó felvételére, amely a mai írott nyelvben előfordul, legyen az akár tájszó, akár felújított régi szó, akár idegenből átvett szó, akár speciális szakszó. Az 1., 1880-as helyesírási szótár mintegy 28 ezer címszót tartalmaz, a 7. /1902-es/ kiadás kb. 35 ezret, az utolsó /15./ lipcsei kiadás /1957/1960/ a 7. kiadásának kb. a dupláját.

A helyesírási szótár rohamos bővülésével Duden szaktanácsadók segítségét is igénybe vette, a hozzáfordulóknak pedig helyesírási-nyelvtani kérdésekben tanácsot adott.

Az 1901-es helyesírási konferencia eredményeként - kompromisszumok árán - megszületett az egységes német helyesírás. A sok alternatív megoldás azonban a gyakorlatban használhatatlanná tette az új szabályzatot. Ezért Duden a szedők és korrektörök számára külön nyomdász-Dudent állított össze, amelyet csak halála után négy évvel, 1915-ben egyesítettek a helyesírási szótárral, ennek 9. kiadásában.

Az Orthographisches Wörterbuch új és új kiadásainak folyamatos számozásával a szerkesztőség joggal dokumentálja, hogy a Duden által megindított művet akarja tovább fejleszteni. Ma a Duden-könyvek 5 kötetben jelennek meg: 1. a német nyelv helyesírási szótára, 2. stilisztikai szótára, 3. képes szótára, 4. nyelvtana, s végül 5. az idegen szavak szótára.

A 14., mannheimi /nyugat-német/ kiadás kénytelen volt számolni a szóanyag felvételében, valamint a szavak kommentálásában az NDK-ban végbement fejlődéssel. A "Duden" eddigi fejlődése során nem volt hivatalos jellegű mű, hanem csak a hivatalos szabályzatok kommentálója. Döntő lépést jelentett a fejlődésben, hogy a legújabb, lipcsei Duden-kiadás alapján s több NDK-szabvány útján, a helyesírási szabályokat nemcsak valamennyi szedő, hanem valamennyi szerző számára /tehát a kéziratok elkészítésében is/, az egész német közélet számára törvényesen kötelezővé tették. Bár a két utolsó Duden-kiadás ideológiai jelentőségében különbözik egymástól, helyesírás tekintetében azonban egységes. Az a mű, amelynek Duden életét szentelte, időálló örökségnek bizonyult s ma épp úgy, mint régen, az egész német népé. /M.Á./

KÖNYVTÁRI PROBLÉMÁK AZ USA-BAN

EASTLICH, John T.: The sixties and after. - ALA B. 55.vol. 1961. 6. no. 556-558.p.

A hatvanas és az utána következő évek.

Az Amerikai Egyesült Államok lakosainak számát 1970-ben 210 millióra feltéte-

lezik. Ebből az általános iskolai tanulók mai száma kb. 6, a középiskolásoké 4, a főiskolai és egyetemi hallgatóké 2,7 millióval fog növekedni. A várható szaporulat a könyvtárügy megfelelő fejlesztése szempontjából is komoly problémát jelent. Megnehezíti a kérdést, hogy az egyes korosztályok feltételezett szaporulata más-más arányszámot mutat. Amíg ui. a 20 éven felüliek jelenlegi száma kb. 13 %-os, addig a husz éven aluliaké kb. 27 %-os, a 65 éven felülieké pedig kb. 27 %-os gyarapodást ígér. (Vö. Könyvtári Figyelő 7.évf. 1961. 3. sz. 204. p.) Ezen felül a lakosság területenkénti eloszlásában és foglalkozásában is eltolódás várható. A vidékről a városba való törekvés miatt a városi települések még sűrűbbek lesznek, s a lakosságnak nyugati, délnyugati és Nagy Tavak környékére irányuló törekvésére lehet számítani.

Az ALA kérdőívek útján felmérte a könyvtárak típusok szerinti megoszlását és a könyvtárosi állások betöltését. Ennek alapján megállapították, hogy a költségvetésileg biztosított könyvtári állások száma - az 1959.július 1-i állapotot véve figyelembe - kb. 50 000. Ennek egy-ötöd része, azaz kereken 10 000 állás - szakképzett könyvtáros hiányában - nincs betöltve. 1964.július 1-re újabb 14 000 állás vár majd betöltésre; 1970-re pedig összesen mintegy 80 000-re feltételezhető a szükséges könyvtárosok száma. Tekintetbe véve azt a körülményt, hogy 1950-1957 között a könyvtári főiskolákon évenként átlagosan mindössze 1773 hallgató nyert képesítést, a kereslet és kínálat közötti ez az aránytalanság érthető aggodalommal tölti el a könyvtárügy felelős tényezőit.

A cikkíró szerint az ALA-nak főként az alábbi kérdések megoldásának szorgalmazására kell figyelmet fordítania:

az egyes könyvtárak és könyvtártípusok közötti együttműködés biztosítása,

a könyvtárosképzés előmozdítása,
államsegélyek biztosítása a közművelődési könyvtárak számára,
a szövetségi államsegélyek elosztásának felülvizsgálása és ki-
terjesztése,
a nagyvárosok külvárosi körzeteinek felkarolása,
központi könyvtár statisztikai kutató központ felállítása. /BZ/

Négy tagból álló szovjet könyvtári delegáció látogatta meg április hó folyamán a washingtoni, New York-i, chicagói és cambridgei. (Mass.) könyvtárakat. A hét tagból álló amerikai delegáció viszont-látogatásra május hó folyamán került sor a Szovjetunióban. (Scientific Information Notes. 3.vol. 1961. 2.no. 2.p.)

Dr. S.R.Ranganathan 1962-ben tölti be 70. évét. Ebből az alkalomból emlékkönyv alakjában kívánja a könyvtáros világ elismerését és háláját kifejezni az indiai könyvtárosok nes-

torának és a könyvtárügy világszerte elismert nagy apostolának.

Nemzetközi szerkesztőbizottság alakult a könyvtárügy legnevesebb képviselőiből. Az emlékkönyvet a bombay-i Ázsia Kiadóvállalat fogja kiadni. (Library Herald. 3.vol. 1961. 4. no. 190. p.)

1961 július 1-től Helmut Röttsch, a Deutsche Bücherei eddigi helyettes vezetője lett a könyvtár főigazgatója. Helyettese Gerhard Hesse. (Bibliothekar /Berlin/. 15.Jg.1961. 8.no. 894.p.)

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁS

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁS PROBLÉMÁI A SZOVJETUNIÓBAN

LEPHINOVA, N. - SZOLOV'EVA, L.:
Problémú, kotorúe nádo resit'. - Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 1.no. 48-49.p.
Megoldandó problémák.

M. POTAPOV Új feladatok - új követelmények címmel cikket írt a Bibliotekar'. 1960.

7. számában. Írását megvitatták a többek között a leningradi Krup-

szkaja Könyvtárosképző Főiskolán is, a könyvtári kar szaktanszékei tanárainak értekezletén.

A vita során rámutattak arra, hogy a könyvtártudomány elméleti kérdéseinek kidolgozása területén mutatkozó lemaradás egyik komoly oka az, hogy igen laza a kapcsolat azok között az intézmények között, amelyek e kérdések kidolgozására hivatottak. A nagy nyilvánosság nem ismeri eléggé sem a Lenin Könyvtár, sem a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, sem a könyvtárosképző főiskolák tudományos kutatási terveit. A tudományos munkát össze kell hangolni, céltudatossá tenni és a közös erőfeszítéseket az időszerű problémák megoldására kell összpontosítani.

Az elmélet és a gyakorlat fejlődését kedvezőtlenül befolyásolja az alkotó viták, elméleti tanácskozások hiánya. Ilyen megvitátandó probléma lenne pl. az olvasás irányítása a szabadpolc-rendszer bevezetése esetén, az olvasók érdeklődési körének tanulmányozása stb. A tanácskozáson megállapítást nyert, hogy az időközönként tartott értekezletek vitaanyaga ritkán lát napvilágot a szaksajtóban, ez alól nem kivétel a 'Bibliotekar' sem. Célszerűnek látszanék olyan speciális témaköri cikkyűjtemények közreadása, amelyek megoldásra érett problémákat vetnének fel.

A tudományos kutatás központjának feladatát a Lenin Könyvtár Könyvtártudományi és Bibliográfiai Tudományos-Módszertani Osztályának kellene magára vállalnia. A könyvtárak vezetőinek ki kell dolgozniuk azoknak az időszerű kérdéseknek a jegyzékét, amelyeket elsősorban kell megoldani. E munkába be kell vonni az ország nagykönyvtárainak szakképzett dolgozóit. Fontos feladat az is, hogy a Lenin Könyvtár Tudományos-Módszertani Osztálya pontosan meghatározza a különböző könyvtárak által gondozott kiadványok körét. Célszerűnek látszanék, ha a Lenin Könyvtár a könyvtárügy legfontosabb, legidőszerűbb kérdéseinek megoldásával foglalkoznék, míg a köztársasági, illetve a megyei könyvtárak részletkérdések feldolgozását kapnák feladatul.

Az említett értekezleten rámutattak arra is, hogy a könyvtártudomány fejlődésének egyik súlyos fékezője a fiatal tudományos dolgozók képzésének hiányos volta. Az utóbbi időben nagymértékben csökkent a könyvtártudományi, illetve bibliográfiai tárgyú disszer-

tációk száma. Az aspiránsok legnagyobb része nem védte meg disszertációját. Tűrhetetlen, hogy nincs minden könyvtárosképző főiskolának joga ahhoz, hogy disszertációt fogadjon el a főiskoláján való megvédésre. Nem kielégítő az aspiranturára való felvételnél alkalmazott válogatási módszer sem. A jövőben csak olyan tapasztalt könyvtárosokat kell felvenni aspiránsnak, akik hajlamosságot mutatnak a tudományos munka iránt és elvi jelentőségű cikkekkel szerepeltek a szaksajtóban.

Az aspiránsok számát a megoldandó konkrét problémák mennyiségének kell meghatározni. A tanári kar tudományos munkájának arra kell irányulnia, hogy jó tankönyveket és oktatási segédeszközöket adjanak a hallgatók kezébe, tökéletesítsék előadásait, aktívabban vegyenek részt a kipróbált módszerek általánosításában, a könyvtárügy elméleti és gyakorlati problémáinak megoldásában. Ennek érdekében szorosabbra kell fűzni a könyvtárosképző főiskolák és a könyvtárak - főleg a tankönyvtárak - közti kapcsolatot.

A szaktanszékeknek különös gondot kell fordítaniok saját tagjaik tudományos fejlődésére. Tűrhetetlen, hogy egyes tanárok módfelett lassan dolgoznak doktori disszertációjukon. Azzal sem elégedhetünk meg, hogy egyes előadók csupán kandidátusi disszertációjuk megvédésére szorítkoznak.

A vita résztvevői egyhanguan elismerték, hogy a legrövidebb időn belül meg kell szervezni a tudományos kutatómunkát mind a könyvtárosképző főiskolákon, mind az ország nagykönyvtáraiban.

/P.S./

MUNKAVÉRSÉNY

LENGYEL KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK VERSENYE

BILINSKI, L.: O sukcesach niektórych bibliotek w roku oświatowym 1959/60. - Bibliotekarz. 28.rok. 1961. l.no. 5-8.p.

Milyen eredményeket értek el egyes könyvtárak az 1959/60. népművelési évben.

vezetével együtt 1959. októberében versenyt indított az állami, il-

A lengyel Művelődés- és Művészetügyi Minisztérium a Művelődésügyi Dolgozók Szakszer-

letve a társadalmi szervek felügyelete alá tartozó közművelődési könyvtárak között. A verseny az 1959/60. népművelési év folyamán zajlott le. A versenyben 5837 állami közművelődési könyvtár vett részt /tehát az összes közművelődési könyvtárak 86 %-a/ - a könyvkölcsönző állomások nélkül. Ez utóbbiak közül 9016 nevezett be a versenybe /az összes kölcsönzőállomások 43 %-a/. A szakszervezeti könyvtáraknak azonban mindössze 10 %-a - szám szerint 304 könyvtár - kapcsolódott be a versenybe.

A lezajlott munkaverseny egyik legnagyobb eredménye az, hogy 960 új könyvtári helyiséget, 439 olvasótermet, 1230 könyvkölcsönző állomást létesítettek. Igen pozitív eredmény továbbá az olvasók számának emelkedése, mely az egyes vajdaságokban 6,7 % - 26 % volt; ugyanakkor a vajdasági jogú városokban az emelkedés 7-24 %-ot tett ki; a kölcsönzések száma 5-27 %-ig emelkedett; ezenbelül nagyarányú fejlődés mutatkozik az ismeretterjesztő művek és a szakkönyvek kölcsönzési forgalmában. 350 könyvtárban új katalógust létesítettek, illetve kiegészítették a régit.

A katowicei vajdaságban 1800, a lodzi vajdaságban 8000 különféle rendezvényt szerveztek a könyvtárak. A Könyvtár Barátainak Köre, országos viszonylatban, 526-tal emelkedett. A könyvtárak az ediginél sokkal szorosabb kapcsolatot tartottak fenn a társadalmi szervezetekkel.

A vajdasági könyvtárak versenyének abszolút győztese a lodzi Vajdasági Könyvtár, amely jutalmul személygépkocsit, a könyvtár dolgozói pedig összesen 21 000 zloty jutalmat kaptak.

A verseny nagymértékben hozzájárult a könyvtár társadalmi szerepének és funkciójának népszerűsítéséhez, a könyvtárak közelebb kerültek a néphez.

1960. novemberében új nagyarányú verseny indult "A tudás segítő szerepe az életben" jelszóval. /P.S./

A Belorusz Mezőgazdasági Akadémia Könyvtárainak dolgozói három kolhozkönyvtár felett vállaltak védnökséget. Emellett bibliográfiai és módszertani segítséget nyújtanak a községi könyvtáraknak, résztvesznek a járási tanácskozásokon. (Bibliotekar'. /Moszkva/. 1961. 5.no. 13-14.p.)

KÖNYVTÁROSKÉPZÉS

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG KÖNYVTÁROSKÉPZÉSÉNEK KÉRDÉSEI

SIEK, Erich: Um die Verbesserung
der bibliothekarischen Ausbildung. = Bib-
liothekar (Berlin). 14.Jg. 1960.6.no.602-
607.p.

A könyvtárosképzés megjavításáért.

A Zentralinstitut
für Bibliothekswesen
/Központi Könyvtárügyi
Intézet/ mellett 1953

óta működik a Zentrale Studienplankommission /Központi Tantervi Bi-
zottság/. Ennek a különféle típusu könyvtárak könyvtárosaiból, a
lipcsei és andershauseni könyvtárosiskola igazgatóiból s néhány
előadójából s a Zentralinstitut osztályainak munkatársaiból álló
bizottságnak az a feladata, hogy a könyvtárosképzés elvi kérdésein-
ben szaktanáccsal támogassa a Zentralinstitut-ot. A bizottság 1959
második felében - személyi összetételét illetően - átalakult. Ujjá-
alakulása óta két ülést tartott.

1959 novemberében tartott első ülésén a Zentralinstitut-nak a
könyvtárosképzés újjászervezésére vonatkozó tervét hagyta jóvá. En-
nek értelmében: a könyvtárosiskolákba rendes hallgatóként való be-
iratkozás előfeltétele az érettségi bizonyítvány; a rendes tagozat
tanulmányi ideje négy év, ebből a második és a negyedik év folya-
mán a hallgató könyvtári gyakorlatot folytat, s mint levelező hall-
gató folytatja tanulmányait; a harmadik tanulmányi év során heten-
ként egy-egy nap könyvtári gyakorlat; a negyedik év folyamán a hall-
gató már az illető könyvtár rendes dolgozójaként működik; - 1960.
szeptember 1-vel négy évfolyamu levelező oktatás indul meg a lip-
csei "Erich Weinert" könyvtárosiskolán; a hallgatók évfolyam-létszá-
mát 150 hallgatóban állapították meg.

A Studienplankommission 1960 májusi ülésén elsősorban a napi-
rend "A vidék szocialista átalakulása és a könyvtárosképzés" c. pont-
jával kapcsolatban hoztak - a lipcsei és a andershauseni könyvtáros-
iskolák nevelő és oktató tevékenységének megjavítása érdekében - né-
hány határozatot. Ezek: az 1960. évben végző hallgatóktól - jövő mun-
katerületüktől függően - elsősorban a gyermekkönyvtári munka és a

falusi, illetve járási könyvtári munka terén komoly specializált szak-
tudást kell megkivánni; a mezőgazdasági szakirodalom oktatásának el-
mélyítése, és a falusi könyvtárakban folyó munka szükségleteinek ki-
emelése valamelyi tantárgy keretében; a társadalomtudományi s termé-
szettudományi-műszaki irodalmat a mezőgazdasággal kapcsolatban együt-
tesen kell tanítani; tapasztalattal bíró járási könyvtárosokat, fa-
lusi kulturházak kulturfelelőseit időnként meg kell hívni a könyvtá-
rosiskolákba, hogy ott a falun végbemenő szocialista kulturforrada-
lomról és a mezőgazdaság időszerű termelési kérdéseiről előadásokat,
szemináriumot tartsanak.

Majd a könyvtárosképzés egyéb kérdéseinek tárgyalására tértek
át. A lipcsei könyvtárosiskola vezetőségét arra kérték fel, hogy a
könyvtáros utánpótlás biztosítása érdekében végzett toborzó munka e-
redményeit szakfolyóiratban ismertesse és elemezze; eredménnyel a to-
borzás csak akkor kecsegtet, ha a kádorszükségletet pontosan megállá-
pitják, s ennek ismeretében távlati terveket dolgoznak ki. - Mindkét
könyvtárosiskolának figyelmébe ajánlották, hogy előadók számára a
falusi könyvtárügy területéről rendszeresen bemutatókat szervezzenek
s szemléltetési célokra minta központi könyvtárat alakítsanak ki az
iskola környékén. - Ugyancsak mindkét iskolának ajánlották, kössenek
a helybeli megyei könyvtárral barátsági megállapodást, amelynek ér-
telmében egyfelől az iskola egy-egy járás szocialista könyvtárügyé-
nek kifejlesztéséhez járul hozzá, másfelől pedig az illető megyei
könyvtár nyújt a könyvtárosok kiképzéséhez segítséget. - Igen fontos
követelmény, hogy a két könyvtárosiskola hallgatói útján fizikai se-
gítséget nyújtson-különösen aratás idején - a falu lakosságának, u-
gyanakkor a helybeli könyvtár kulturális tevékenységéből is kivegye
a részét. Ilyen irányu eddigi munkásságról a két iskola beszámolt a
Studienplankommission-nak.

Fontos szerep vár a két könyvtárosiskolára a felállítandó köz-
ponti könyvtárak /Zentralbibliothek/ vezető kádereinek kiképzése te-
rén; ebből a célból tanfolyamokat szerveznek, s az első tanfolyam
tantervét mintatantervként használják fel a többi tanfolyam céljaira.
A cél olyan központi könyvtárvezetők kibocsátása, akik képesek a fa-
lu szocialista termelési viszonyainak megerősítésében és kifejleszté-
sében a központi könyvtárakra váró politikai-nevelési feladatok el-
végzésére. A két könyvtárosiskolának ezen a téren szoros együttműkö-

dést kell - a szocialista kulturforradalom sikere érdekében - kifejtenie.

Azután áttért a bizottság az 1960.szeptember 1-vel megindult négyévfolyamu rendes oktatás tantervének megtárgyalására. A "német irodalom" c. tantárggyal kapcsolatban úgy döntött, hogy a jelenkor irodalma terén már az első évben kimerítő ismeretekre kell a hallgatóságnak szert tennie. Felmerült az a gondolat, hogy "kulturpolitika" néven új tárgyat iktassanak a tantervbe. A bizottság azonban úgy határozott, hogy a "könyvtárterület" keretében kerüljön sor az általános kulturális problémák tárgyalására.

A specializálódás tekintetében - hosszú vita után - az az álláspont alakult ki, hogy a 3. évfolyammal kezdődően gyermek- és felnőtt könyvtári terület között választhassanak a hallgatók. A felnőttek céljait szolgáló könyvtáron belül - a városi és falusi könyvtár sajátos céljainak tekintetbevételével - további kettős tagozódás jöhet létre. Ügyelni kell azonban reá, hogy - bármilyen speciális területre essék is a hallgatók választása - a gyermekkönyvtárak és a falusi könyvtárak sajátos szükségleteivel és munkájával mindenképpen tisztában legyenek. Ezt a tantervben is kifejezésre jutó differenciálódást a hallgatók különböző irányu szakköreinek /könyvtörténet, irodalom stb./ munkájával kell kiegészíteni.

Utolsó pontként a Studienplankommission a Zentralinstitut-nak a könyvtáros és a segédkönyvtáros /Bibliothekshelfer/ közötti munka megosztására és a segédkönyvtárosok kiképzésére vonatkozó tervezetét tárgyalta, illetve fogadta el. /BZ/

A Szovetszkaja Roszazija Kiadó az utóbbi időben három igen fontos főiskolai tankönyvet adott ki a könyvtárosképző főiskolákon oktatott könyvtártudomány című kollégium alapos elsajátításához. Ezek a tansegédletek azonban nemcsak a főiskolák hallgatói által használhatók, hanem jó segítséget nyújtanak a könyvtárosképző technikumok, illetve népművelési iskolák előadói számára is. A tankönyveket számos táblázat, rajz és illusztrációk teszi szemléletesebbé. A megjelent tankönyvek a következők:

CSUBAR'JAN, O.Sz.: Obscsee bibliotekovedenie. (Általános könyvtártudomány.) Moszkva, 1960. 202 p.
Bibliotecsnué fondú i katalogi. (Könyvállomány és katalógusok.) Moszkva, 1961. 382 p.
Rabota sz csitateljami (Olvasószolgálat.) Moszkva, 1961. 239 p.
(Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 5.no. 58.p.)

Az angol Szakkönyvtárosok Egyesülete előadásciklust indított a keleteurópai nyelvek sajátosságai-

ról, a transliterálás kérdéseiről, a szovjet műszaki irodalomról, az idevonatkozó bibliográfiai forrásokról, a Nagybritannia könyvtáiraiban lévő szovjet kiadványokról, illetve a keleteurópai népek publikációs tevékenységéről. (Szov. Bibliogr. 1961. 3(67)no. 100.p.)

"Science information personnel"
(Természettudományos tájékoztató személyzet) címen közzétették arról az adatfelvételtől szóló jelentést, amelynek célja volt a természettudományos és műszaki tájékoztató tisztségviselők verbuválásával, kiképzésével és begyakorlásával kapcsolatban felmerülő problémák országos felmérése az USA-ban. A jelentés a többi között foglalkozik:

1. a tájékoztató munka elemeivel,
 2. a szaktudás, könyvtári és tájékoztatói gyakorlat s idegen nyelvismeret fontosságával a tájékoztató munkában,
 3. a tájékoztató tisztségviselők iránti jelenlegi és várható kereslettel az ipar, a szövetségi kormány és kutatási szervezetek részéről.
- A jelentés javaslatot is tar-

talmaz a tájékoztató tisztségviselők képzésére vonatkozóan. (Scientific Information Notes 2.vol. 1961. 6. no. 2-3.p.)

Az AIBM /Association Internationale des Bibliothèques Musicales - Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége/ NDK-beli csoportjának oktatási és továbbképzési bizottsága zenei könyvtárosok és a közművelődési és tudományos könyvtárak érdekelt dolgozói számára továbbképző tanfolyamot szervezett. A tanfolyamot a Sondershauseni népművészeti iskolában tartják f. évi október 9-21.-én. Tárgyai: zenei alapismeretek, zenetörténet, marxista kultúrpolitika (a zeneesztétika kérdései), új zenei alkotások az NDK-ban, zenei bibliográfia /zeneművek bibliográfiája/, a hanglemezekkel és hangszalagokkal való könyvtári munka, zenei gyakorlat valamilyen hangszeren és nyilvános éneklés. (Nachrichten aus dem Wissenschaftlichen Bibliothekswesen der Deutschen Demokratischen Republik. 7.Jg. 1961. 3.no. 27.p.)

KÖNYVTÁRTÖRTÉNET

L E N G Y E L O R S Z Á G

HORODYSKI, B.: U progu nowego roku. - Bibliotekarz. 28.rok. 1961. 1.no. 1-4.p.
Az újév küszöbén.

A Lengyel Könyvtárosok Egyesülete két jelentős eseménnyel zárta az 1960. évet: decemberben hirdették ki a "Visszaemlékezések a könyvtárosok és a könyvtárak munkájára a Lengyel Népköztársaság fennállásának 15 éve alatt" c. pályázat eredményeit, és ugyancsak decemberben tartották a központi katalógusokkal foglalkozó országos értekezletet.

A pályázatra 50 pályamunka érkezett be az ország legkülönbözőbb könyvtáraiból. A beküldött írások hiven tükrözik a lengyel könyvtár-

ügy felszabadulás utáni első lépéseit, a háboru alatt elpusztult könyvtárak fokozatos helyreállításának munkáját és a folyamatos fejlődés további állomásait. A pályaművek írói egyszerű falusi, városi, megyei könyvtárosok és tudományos felkészültségű könyvtári dolgozók. Mindannyian lelkes és szenvedélyes harcosai a kultúra terjesztésének, a nép szellemi felemelésének. - Kívánatos lenne, hogy ezek a visszaemlékezések eljussanak a hivatásos írókhoz - további hasznosítás végett - a helyi tanácsok felelős dolgozóihoz és végül a nép legszélesebb rétegeihez.

Összesen 18 pályázó kapott pénz-illetve tárgyjutalmat. A díjazott munkák közül a legjobbakat könyv formájában is kiadják. A Bibliotekarz és a Poradnik Bibliotekarza c. folyóiratok válogatott szemelvényeket közölnek a legsikerültebb művekből. /P.S./

KÖNYVTÁRFAJTÁK

NEMZETI ÉS ÁLTALÁNOS TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK

DEUTSCHE STAATSBIBLIOTHEK

Bestände der Deutschen Staatsbibliothek immer noch in Westdeutschland zurückgehalten. - Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 18. no. 274-275. p.

A Deutsche Staatsbibliothek állományának egy részét még mindig visszatartják Nyugat-Németországban.

A Deutsche Staatsbibliothek állományát annak idején a háborus veszély elől 30 különböző -

ma részben az NDK, részben az NSzK területéhez tartozó - helységbe telepítették ki. A Hitler-fasizmus szétzúzása után a szovjet katonai hatóságok erélyes intézkedéseket tettek a könyvanyagok Unter den Linden-i épületébe való visszaszállítására és használható állapotba helyezésére. Az amerikai katonai kormány azonban azt a parancsot adta, hogy az igazgatása alatt álló területen lévő állományrészeket egyik nyugat-német városban egyesítsék.

Igy létesült a marburgi Westdeutsche Bibliothek. Ennek a könyvtárnak - még nyugat-német könyvtárosok véleménye szerint és az első éves jelentésekből kivehetően is - az állomány-rész megőrzése lett

volna az egyetlen feladata. Az elmúlt év óta azonban - bonni utasításra - a könyvanyagot hivatalosan is mint a "hajdani Preussische Staatsbibliothek"-ot emlegetik s szó van róla, hogy az 1,800.000 kötetes állományrészből Nyugat-Berlinben vagy Frankfurt am Main-ban új könyvtárat állítanak fel.

A Deutsche Staatsbibliothek 300 éves jubileumának évében az NDK tudományos könyvtárainak vezetői újból hangsúlyozottan rámutatnak arra, hogy ez a könyvanyag a Deutsche Staatsbibliothek elidegeníthetetlen része és követelik annak haladéktalan visszajuttatását. Az igazgatók kollégiumán Horst Kunze többek közt a következőket mondta:

Marburgban és Tübingenben kerek számban 1,800.000 kötet nyomtatványt, 2900 ősnymtatványt, 29.700 kéziratot, csaknem 17.000 zenei kéziratot, 217.000 autográfiát és 25.000 térképet tartanak jogtalanul vissza a nyugat-német hatóságok. Ebből az anyagból mintegy 3-400.000 kötet ma is a marburgi kastély pincéjében puszta. Az egész anyag csak torso, nem képviseli a tudományok egyetemét. Feltárása és tudományos felhasználása pedig csak a Deutsche Staatsbibliothek birtokában lévő katalógusok és címjegyzékek segítségével lehetséges. A német és külföldi tudósok érdeke, hogy a 3 évszázad tudományos könyvtáros-generációi által összegyűjtött könyvkincsek együvé kerüljenek. A háboru utáni ideiglenes állapot további fenntartása ellentétben áll a joggal, az ésszel és az erkölccsel. /MÁ./

LIBRARY OF CONGRESS

President-elect looks for new Librarian of Congress. - Libr.J. 86.vol. 1961. 2.no. 209.p., 5.no. 957.p.
Kennedy új vezetőt keres a Kongresszusi Könyvtár élére.

"A megválasztott elnök, Kennedy megfelelő személyt keres L. Quincy Munford-nak, a

Kongresszusi Könyvtár vezetőjének leváltására" - így hangzik Mary McGrory-nek, a washingtoni Sunday Star belső munkatársának riportja, a lap ujévi számában. A megválasztott elnök azonban - a lap megállapítása szerint - semmi segítséget sem kap ehhez az ország könyv-

tárosai részéről. Ez állítólag azzal magyarázható, hogy az ALA régtől fogva azt a felfogást vallja: a Kongresszusi Könyvtár vezető állásának egész élettartamra kell szólnia, és semmiféle politikai jelleggel sem szabad bírnia; "a könyvtárosok hallgatása ezen felül arra a kialakult állásfoglalásukra is visszavezethető, hogy az ország első számú könyvtárának vezető állását szakemberrel kell betölteni".

Az utóbbi hetekben Kennedy környezete - folytatja a riport - "kissé zavarba hozva az állás betöltésére vonatkozó javaslatok egyöntetű elmaradásától, végül is a Harvard Egyetemhez, fő tartalékához folyamodott néhány névért." A javasolt személyek között szerepel: Arthur Schlesinger, a Harvard Egyetem professzora, történész, Paul Buck, a Harvard Egyetem Könyvtárának vezetője, Julian Boyd, a Princeton-i Egyetem Könyvtárának volt vezetője, jelenleg a történelem professzora, és August Hecksher, azelőtt a New York Herald-Tribune belső munkatársa, jelenleg a Twentieth Century Fund elnöke.

Az American Library Association - így hangzik a washingtoni hírlap riportja - "nem küldött be neveket. Pedig soraiban sokan vannak, akik hevesen állást foglalnak Mr. Mumford felfogása ellen, amely szerint a könyvtár a Kongresszus szolgálatát tartozik ellátni. Ellenzőinek véleménye szerint a Kongresszusi Könyvtárnak olyan nemzeti könyvtárnak kell lennie, amely az egész világ könyvtárainak és kutató központjainak szolgálatában áll". A Library Journal kikérte erre vonatkozóan az ALA véleményét, lapzártáig azonban nem kapott tőle nyilatkozatot. A washingtoni Sunday Star szerint egyébként "a könyvtári körök felfogását finom tapintattal összegezte Verner W. Clapp." A Council on Library Resources /Könyvtári Felszerelések Tanácsa/ elnöke ugyanis kategorikusan kijelentette, hogy "a legmervebben ellenzi" Mr. Mumford leváltását.

Az ALA Tanácsa 1961. január 29 - február 3-án Chicagóban tartott téli konferenciáján foglalkozott azzal a Sunday Star január 1-i számában megjelent hírrel, hogy az újonnan megválasztott elnök a Kongresszusi Könyvtár igazgatójának kicserélésére gondol. Az ALA elnöke bejelentette a Tanácsnak, hogy az ügyvezetőség január 4-én az alábbi táviratot küldte Kennedy elnöknek és egyik főtanácsadójának:

"Az American Library Association ügyvezetősége a Sunday Star

január 1-i számából arról értesült, hogy a Kongresszusi Könyvtár élén esetleg új vezető kinevezésére kerül sor. Bizton reméljük: nincs ilyen változás tervbe véve, s megmarad az utóbbi száz évnek az a gyakorlata, amely szerint a Kongresszusi Könyvtár vezetője az egymást követő kormányoktól függetlenül hivatalában marad. A 25 000 tagot számláló Egyesület vezetősége örömmel tanácskoznék - szükség esetén - erről a kérdésről akár Önnel, akár erre kijelölt személylyel."

Az elnök megbízottja részéről - az ALA elnökének beszámolója szerint - január 12-i dátummal az alábbi választávirat érkezett: "Megkaptuk a Kongresszusi Könyvtár vezetőjére vonatkozó táviratukat. Nagyra értékeljük érdeklődésüket, s véleményüket mérlegelni fogjuk." (B.Z.)

A szófiai Nemzeti Könyvtár igen értékes ajándékot kapott az Indiai Köztársaság újonnan kinevezett rendkívüli és meghatalmazott nagykövétől, aki meglátogatta a Vaszil Kolarov Könyvtárat. Az 58 kötet között megtalálható Mahatma Gandhi válogatott műveinek eddig megjelent kötetei, Rabindranath Tagore munkái, Nehru India ma és holnap c. és még más műve, az indiai irodalom kiemelkedő képviselőinek válogatott munkái. Különösen érdekesek a színes képreprodukciókat, freskókat és az ősi indiai festőiskola kiemelkedő alkotásait bemutató albumok. (Bibliotekar. /Szófia/ 8.god. 1961. 8. no. 23. p.)

A Zentralblatt-ban Horst Kunze ismerteti a Deutsche Staatsbibliothek háromszázéves fennállása alkalmából rendezett jubileumi ünnepi hét /október 23-28./ előkészítését és programját. Rámutat a cikk arra, hogy a párttal és az üzemi szakszervezettel együttműködve olyan gazdag programot állítottak össze, amely előadások, rendezvények, kiállítások és ünnepi kiadványok után meggyőző képet ad a hazai és külföldi mintegy 600 meghívott vendégnek arról,

1/ hogyan járul hozzá a Deutsche

Staatsbibliothek a szocialista társadalomban a tudomány és kultúra, gazdaság és technika fejlesztéséhez, és a tudományos könyvtárak közötti nemzetközi együttműködéshez;

2/ hogyan folytatja a Deutsche Staatsbibliothek a berlini Königliche Bibliothek és Preussische Staatsbibliothek legjobb hagyományait, s mennyire döntő fontosságú tudományos érdek a könyvtár állományának a jelenleg Marburgban visszatartott állományrészekkel való egyesítése;

3/ mi a szerepe általában a tudományos könyvtárnak a szocializmusban, s milyen könyvtárpolitikai elvek irányítják, és milyen munkamódszerek jellemzik a szocialista könyvtárat;

4/ milyen kincsei vannak a Deutsche Staatsbibliotheknek, milyen volt a története, s milyen kiadványok foglalkoznak a könyvtár multjával és jelenével. (Zbl. Bibl. 75. Jg. 1961. 7. no. 309-313. p.)

A Lenin Könyvtárról szóló dal szövegét és kottáját közli a Bibliotekar'. Zenéjét szerezte A. Pahmutova, szövegét írta Sz. Grebennikov és N. Dobronravov. (Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 5. no. 52-53. p.)

DOWNS, Robert B.: Crisis in our
 university libraries. = Coll.Res.Lib.22.
 vol. 1961. l.no. 7-10.p.
 Egyetemi könyvtáraink válsága.

Az egyetemi hall-
 gatók száma az USA-
 ban évről-évre szinte

ugrásszerűen nő. 1946-1947-ben első ízben érte el a két milliót. Az
 1960-61. tanévre ez a szám megduplázódott: négy millióra növekedett.
 Józan becslések szerint 1965-re már öt, 1970-re pedig hat és fél
 millió hallgatóra lehet számítani. A fakultások, kutató intézetek
 oktatóinak, illetve tisztviselőinek létszáma is általában megkét-
 szereződött, sok helyütt pedig háromszorosára emelkedett.

A könyvek, folyóiratok, könyvkötés-szükséglet, berendezési tár-
 gyak mennyisége, az illetmények összege stb. egyre jobban duzzad.
 S a könyvtárak mind kevésbé tudják az igényeket kielégíteni, mert
 ellátmányuk ahelyett, hogy lépést tartana a megváltozott körülmé-
 nyekkel, mindinkább lemarad tőlük. Az 1945-1946. tanévben az egye-
 temek és főiskolák nevelésügyi kiadásaik 4,86 %-át fordították
 könyvtáraink fenntartására és fejlesztésére. 1958-1959-ben ez az a-
 rány általában már csak 3,7 %-ot tett ki.

Különösen szembeszökő a könyvtárak mostoha sorsa, ha a termé-
 szettudományi és technológiai kutatómunkára fordított összegek egy-
 re fokozódó emelkedésével hasonlítjuk össze. 1940 és 1950 között az
 amerikai egyetemeken folyó kutatómunka költsége közel 900 százalé-
 kal növekedett. 1953-1960-ig a National Science Foundation /Nemzeti
 Természettudományi Alapítvány/ által nyújtott ilyen irányú támoga-
 tás 126 százalékos emelkedést mutat.

Amíg a szövetségi szervek, alapítványok, ipari vállalatok és
 egyéb szervezetek csak úgy öntik az egyetemek pénztárába a szerző-
 déses kísérletek céljaira szolgáló fedezetet, úgyhogy ezek az intéz-
 mények sokszor fel sem tudják azt teljes egészében használni, addig
 a könyvtárak megfelelő gyarapításáról igen sok esetben teljesen meg-
 feledkeznek. A helyzet tehát az, hogy a könyvtáraknak egyre több
 feladatot kell ellátniuk, viszonylag egyre rosszabb helyzetben.

Fokozza a bajt a könyvtár anyagának - folyóiratoknak és könyvek-
 nek - állandó drágulása. Ha az 1947-1949-i árakat vesszük alapul,

általában 48,5 %-os áremelkedést tapasztalunk. Vannak azonban ennél az átlagnál sokkal ijesztőbb példák is. Így a Chemical Abstracts előfizetési ára az utolsó öt évben 60 dollárról évi 200 dollárra, a Chemisches Zentralblatt-é 90-ről 240-re, a Biochimica et Biophysica Acta-é 36-ről 144-re, s a Biological Abstracts-é 50-ről 136 dollárra emelkedett.

A könyvek, képeslapok, hírlapok és egyéb nyomtatványok elképesztő áradatával sem tud a könyvtár mit kezdeni. 1940-ben, a világ átlagos könyvtermése 156 000 művet tett ki, 1960-ban azonban már 240 000-re rugott. Csak a természettudományok terén mintegy 50 000-re tehető a folyóiratok száma. A Chemical Abstracts mintegy kilencven különböző ország több mint 7 000 folyóiratát referálja. A hivatalos kiadványok tömege is nőttön nő.

Az egyetemi könyvtárak aránytalanul oszlanak meg az USA-ban. Az 500 000 kötetnél nagyobb állománnyal bíró 109 könyvtár közül 70 az ország északkeleti negyedére esik. A 109 könyvtár összesen 290 millió kötetből mindössze 65 millió található az északkeleti részen kívül.

Több mint 100 amerikai egyetemen érhető el ez idő szerint a doktori fokozat. Ezek közül számtalan olyan van, amelynek könyvtára nem úti meg az ehhez szükséges mértéket.

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy az egyetemi könyvtáraknak az egyetemek s a kutatómunka színvonalának biztosítása érdekében sürgős és lökésszerű anyagi megsegítésére van szükség. Ennek a segítségnek költségvetési keretük bőkezűbb megállapításában, szövetségi támogatásban, alapítványi segélyekben, a kutatási szerződésekben a róluk is való gondoskodás alakjában kell jelentkeznie. (B.Z.)

A Pozsonyban székelő Szlovák Műszaki Könyvtár jelentős szerepet tölt be a műszaki és gazdasági tájékoztató szolgálatban. Mint Szlovákia Központi Műszaki Könyvtára elősegíti az új technika fejlődését, támogatja a tudományos és műszaki kutatómunkát és segítséget nyújt a legszélesebb nyilvánosságnak

a műszaki színvonal emelésében és a népgazdaság fellendülésében. A könyvtár állománya mintegy 410 000 könyvtári egységből áll, beleértve a bel- és külföldi könyveket, a folyóiratévfolyamokat, a csehszlovák és szovjet szabadalmakat, a csehszlovák, szovjet, lengyel és az NDK-ból származó szabványokat, vala-

mint a több mint 42 000 külföldi cégtől származó vállalati irodalmat /prospektusokat stb./

A külföldi beszerzésekről a Vyberovy Zoznam Zahranicných Noviniek (Külföldi Könyvújdonságok Válogatott Jegyzéke) útján tájékoztatja olvasóit. Ez a jegyzék havonta jelenik meg és mintegy 450 könyvcímet és 200-240 vállalati kiadványcímet tartalmaz.

1960-ban a könyvtárba 1687 folyóirat járt; ebből 307 belöldi, 237 szovjet, 316 népi demokratikus és 827 nyugati folyóirat volt. Az elmúlt évben a könyvtárat 9163 olvasó kereste fel, akik 192 444 könyvtári egységet vettek igénybe helybeni olvasás, illetve otthoni olvasásra való kölcsönzés útján. Könyvtárközi kölcsönzéssel 21 180 könyvtári egységet forgalmaztak. (Cítatel'. 10. roč. 1961. 6.no. 283-286.p.)

Motor-szakkönyvtár nyílt meg a beaulieu-i /Hampshire, Anglia/ Montagu Motor Museum-ban. A könyvtár a szakkönyvek mellett a kiemelkedő autós és motoros folyóiratokat tartalmazza. Állományát ezen felül több mint 11,000 jármű katalógus és 20,000-30,000 fénykép gyűjtemény egészíti ki. Az intézet vezetősége a világ egyik legátfogóbb motorozás-történeti gyűjteményévé kívánja a könyvtárat kialakítani. (Liaison. July. 1961. 52.p.)

A Moszkvai Állami Tomonoszov Egyetem Könyvtára szocialista munkaversenyre lépett a Szaratovi Egyetem Tudományos Könyvtárával. Munkájában nagy súlyt helyez az olvasószolgálatra, bővíti a tudományos és bibliográfiai tevékenységet, módszertani útmutatást ad a főiskolai könyvtáraknak, központi katalógusokat szervez és elkészíti az egyes karok központi állomány-

gyarapításának tervét; ugyanakkor emeli a munka eszmei-politikai színvonalát és dolgozói szakképzettségét.

Tervbe vette, hogy rövid határidőn belül bevezeti a szabadpolc-rendszert a kémia szakon, a központi könyvtár olvasótermeiben. Elhatározták, hogy Moszkva város főiskolai könyvtárai igazgatóival karöltve 3 szemináriumot rendeznek a könyvtártudomány és a bibliográfia legidősebb kérdéseinek megvitatására.

Munkatervükben szerepel az a célkitűzés is, hogy a tartalék, illetve duplumállományból két-három kiskönyvtárt létesítenek a szűzföldön dolgozók számára. (Bibliotekar'. /Moszkva/. 1961. 5.no. 14.p.)

A korszerű egyetemi könyvtár problémái és lehetőségei volt a tárgya annak a szemináriumnak, amelyet a Council on Higher Education in the American Republics /JHEAR-Amerikai Köztársaságok Felsőoktatási Tanácsa/ rendezésében nemrég tartottak az Illinois-állambeli Monticelloban. Latin-Amerikából 13, az USA-ból pedig 9 egyetemi könyvtár vezetője tárgyalt a konferencián egyrészt a különféle egyetemek és egyetemi könyvtárak jellegzetességét, másrészt pedig az egyetemek és könyvtáraik közötti általános kapcsolatokat.

Az utóbbi téma megvitatása során a következők részletkérdésekre tértek ki:

1. a korszerű egyetemek olyan jellegzetességei, amelyek befolyással vannak a könyvtárakra;

2. milyen hatással van az egyes egyetemeken végbemenő változás a velük kapcsolatos könyvtárakra?

3. mik az egyetemi könyvtárak adminisztrációjában létesített központosítás, illetve koordinálás előnyei?

4. milyen fejlődést mutat-

nak az egyetemi könyvtárak?

5. a könyvtárak személyzeti ügyei;

6. a rendelkezésre álló segélyforrások kihasználásának maximális módja;

7. a felvilágosító szolgáltatások a hallgatók és tanárok számára, s a könyvtár szerepe az oktató munkában;

8. a könyvtár vezetőjének

szerepe az egyetem adminisztrációjában;

9. miért van szükség több adatra az egyetemi könyvtárakra vonatkozóan?

A szeminárium munkájáról jelentésben számolt be az Institute of International Education /Nemzetközi Nevelésügyi Intézet/. (Scientific Information Notes 3.vol. 1961. 1.no. 14 p.)

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK

SZOVJET KÖZSÉGI KÖNYVTÁR

POPOVA, Z.: Budem rabotat' esche lucsse. - Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 1.no. 4-8.p.
Még jobban fogunk dolgozni.

A szerző egy 1954-ben létesített községi könyvtár dolgozója, ahol

az első három évben három vezető is lecserélődött, így az állomány érthetően, eleinte eléggé elhanyagolt állapotban volt. POPOVA első munkája az volt, hogy leltárba vette a könyveket, hozzálátott a könyvek újraosztályozásához és a betűrendes katalógus felállításához. Meghatározta a könyvtár nyitvatartásának idejét s ha az olvasók nem jöttek a könyvtárba, ő kereste fel őket otthonukban. Így fokról fokra odafejlesztette munkáját, hogy már könyvankétot rendezhetett a társadalmi-politikai könyvekről s ezt követően sikeres ankétot szervezett a mezőgazdasági szakkönyvek ismertetésére és megvitatására /így pl. a kukorica silózásról, az állatok téli tartásáról stb./; az ankétok alkalmából könyvkiállítást rendezett. A tömegrendezvények mellett jutott ideje arra is, hogy egyénileg foglalkozzék az olvasókkal.

Szerző szerint az eredményes könyvpropaganda feltétele az, hogy a könyvtáros maga is aktívan részt vegyen a termelőüzemek, kolhozok munkájában, vállaljon társadalmi munkát. Először a pártszervezeteknek segített röplapok, faliújságok szerkesztésében; ma a fa-

liujságnak állandó rovata van Könyvespolc címen. A könyvtár harcol a társadalmi együttélés szabályait megsértő elemek, a huligánok és az iszákosok ellen. A helybeli klubban vetített képen ostromozzák ezeket a káros elemeket.

A könyvtárosnő a falusi ifjak sorából aktivistákat szervezett, megnyerte magának a községi Nőtanács lelkes képviselőit, könyveket küldött a távolabbi településekre, házcsoportonként "kulturórséget" szervezett. /P.S./

A prágai Városi Könyvtár bibliobusza nap mint nap 13 órakor indul a könyvtár központi épülete elől, hogy rendszeresen ellátogasson a főváros peremterületeire. Hetenként kétszer érkezik ugyanarra a helyre és két órán át kölcsönöz. Állománya igen változatos: a szépirodalom mellett kölcsönöz gyermek- és ifjúsági irodalmat, illetve ismeretterjesztő műveket is. Egyébként - a nagy érdeklődésre és a bibliobusz népszerűségére való tekintettel - belátható időn belül külön gyermek- és ifjúsági bibliobuszt indítanak. (Cítatel'. 10.roč.1961. 7-8.no. 364.p.)

Irkutszk város lakosai most ünnepelték a Megyei Könyvtár fennállásának 100. évfordulóját. A könyvtár állománya jelenleg kb. 1/2 millió kötetet tesz ki. A jubileum alkalmából a könyvtárnak az Ivan Molcsanov-Szibirszkij nevet adták a neves irkutszki költő emlékére. (Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 5.no. 60.p.)

A Német Könyvtári Szövetség /Deutscher Buchereiverband, NSzK/ 1961. április 13-14-én Hannoverben tartott konferenciája alkalmából rendezett sajtófogadáson a Szövetség képviselői kijelentették, hogy közművelődési könyvtári hálózatának kiépítése szempontjából Nyugat-Németország "fejletlen országnak" számít. (DFW. 9.Jg. 1961.3.H. 99.p.)

Szenzációs kísérletnek nevezi a Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei a hildesheimi /NSzK/ pályaudvaron berendezett várótermi könyvtárat. A könyvtárat kizárólag a pályaudvaron naponta várakozó több mint 4000 tanuló hasznos foglalkoztatására állították fel. A szép nagy, világos, modern berendezésű teremben mintegy 2000 kötet, szabad polcon elhelyezett könyv és 100 férőhelyes olvasóasztalok várják a diákokat.

A főfoglalkozású könyvtáros eddigi tapasztalatai szerint a reggeli és délutáni csúcsgérgalom idején háromszor ekkora terem is kicsi lenne. A zsúfolt terem láttán sok tanuló csalódottan távozik. A Nyugat-Németországban első ilyen jellegű kísérletet egyelőre egy évre tervezik. (DFW 9.Jg. 1961. 3.H. 97.p.)

Az északnyugat-norvégiai partvidék előtt elterülő szigeteken halász lakosságának könyvtári ellátására uszó-/hajó-/könyvtárat rendeztek be. A kb. 3000 kötetes könyvtár 149 kisebb községnek kölcsönöz könyveket. (DFW 9.Jg. 1961. 3.H. 100.p.)

CSEHSZLOVÁK SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK MUNKÁJA

KALINA, M.: K práci odborových knihoven. = Čtenář. 13.roč. 1961. 4.no. 69-70.p.
A szakszervezeti könyvtárak munkájáról.

A csehszlovák Forradalmi Szakszervezeti Mozgalomnak ma mintegy 12 000 könyvtára van,

több mint 7 millió könyvvel; az olvasók száma 1 millió, az évi kölcsönzések száma eléri a 10 milliót. A szakszervezeti könyvtárak feladata ugyanaz, mint a többi közművelődési könyvtaré: a politikai és szakmai művek, illetve a szépirodalmi alkotások segítségével előmozdítani az új szocialista embertípus kialakítását. A szakszervezeti könyvtárak elsőrendű feladata a dolgozók szakmai színvonalának emelése. Ehhez ismerniök kell az üzemben folyó szakképzés rendszerét, témakörét és az oktatáshoz szükséges szakirodalmat.

A műszaki irodalom propagálása és felhasználása érdekében kívánatos, hogy a könyvtárak szorosan együttműködjenek az üzem termelési bizottságával, a bér- és munkaügyi bizottsággal és az ujitók szervezeteivel. Ma már nyilvánvaló, hogy a műszaki irodalom propagandája nemcsak az üzemi szakkönyvtár feladata. Ezért az üzemben lévő két könyvtárnak a legszorosabban együtt kell működnie, elsősorban az állománygyarapításnál, a könyvpropaganda terén és letéti könyvtárak létesítésénél.

Az utóbbi időben lényegesen megjavult a szakszervezeti és az állami közművelődési könyvtárak közti együttműködés. Hiányosságként kell azonban elkönyvelni, hogy a szakszervezeti könyvtárakban még mindig nem vezették be az egységes és célszerű könyvtári technikát, az ésszerű nyilvántartást és az egységes jelentésrendszert.

Az itt-ott mutatkozó lemaradás felszámolása érdekében a szakszervezeti könyvtárak között országos munkaversenyt indítottak és különféle tanfolyamokat szerveztek a könyvtárak dolgozóinak képzésére. /PS/

MŰSZAKI FEJLŐDÉS A KÖNYVTÁRAKBAN

A Council on Library Resources f.évi március hó folyamán három könyvtártudományi kutatás segélyezését jelentette be.

25000 dollárral támogatja a gépi uton történő legelőnyösebb adat-válogatás és dokumentum-másolat visszakeresés-rendszerre irányuló kutató munkát. Ezt az Országos Szabványhivatal adatfeldolgozó-rendszerek osztálya végzi s előreláthatóan az év végére be is fejezi.

4000 dollár a fűzés nélküli könyvkötés ragasztóanyag vizsgálata előkészítő munkálatainak fedezete, 1000 dollár pedig az U.S.A. könyvtárainak állományát kitevő könyvek "élettartama" megállapítására vonatkozó vizsgálat költségeire szolgál. (Libr.J. 86.vol.1961. 8.no. 1560.p.)

Azon a tanulmányi gyakorlaton, amelyet az Unesco rendezett Uj-Delhiben a természettudományos dokumentáció kérdéseiről, több résztvevő panaszkolta, hogy a különböző fényképmásoló intézményektől rossz minőségű mikrofilmet kap. Nehezményezték a szabványosított formák hiányát, bírálták a mikrofilmek hosszát és tónusát: Utóbbi gyakran annyira gyenge, hogy a mikrofilm használhatatlan. A résztvevők annak a reményüknek adtak kifejezést, hogy a fénymásolással foglalkozó intézmények felelős hatóságai a világ minden részén foglalkozni fognak a mikrofilm-anyag szabványosításával. (Bulletin de Bibliographie, Documentation et Terminologie /Unesco/ 1.vol. 1961. 3.no. 59.p.)

1962-től műhold segítségét akarják igénybe venni, hogy egy-egy ujságról a világ bármely részében pár percen belül másolatot tudjanak készíteni.

Az ujság lapjait elektronikus sugár-nyaláb pásztázza végig, amelyet egy elektron-sugárcső bocsát ki magából s amely a képet televíziós átvitelre alkalmas módon képkockákra bontja. Az impulzusokat egy műhold felé irányítják, amely a rendeltetési helyre veri vissza őket. Ekkor az ellenkező folyamat lép működésbe s ez az impulzusokat képekre fordítja vissza. Egy 90 lapos ujságot ezzel az eljárásal 6 percen belül továbbítani lehet. (Les Cahiers de la Documentation. 15.ann.1961. 2.no. 14.p.)

A Ford Alapítvány újabb 8 millió dollárt bocsátott a Council on Library Resources rendelkezésére. Ez az összeg a könyvtári eljárások tökéletesítésére, főként pedig a "jövő könyvtára" adat-tároló és adat-kereső eljárásainak biztosítását célzó kutatások költségeinek fedezésére szolgál. Az új adomány egy részét a Council olyan laboratórium felállítására fordítja, amelyben a kutatóintézetek kiadványainak áradatával megbirkózni tudó fényképszeti és elektronikus technikák tanulmányozását végzik.

A most folyósított összeg az 1956-ban kiutalt 5 millió dollárral együtt annak a bizalomnak kifejezője, amely a Ford Alapítvány részéről a Verner Clapp elnöksége alatt álló Council eddigi eredményes működésével szemben megnyilvánul. (Libr.J. 86.vol. 1961. 2.no. 209-210.p.)

A Könyvtári Figyelő 1961. 2. számában (101-103.p.) beszámoltunk egy 1959 végén lefolytatott könyvtári tűzbiztonsági kísérletről. Most arról értesülünk, hogy a Council on Library Resources 50 000 dollár segélyt adott 1960 végén az ALA-nak a tűzbiztonság kérdésének tanulmányozására.

A vizsgálatot hattagu tanácsadó bizottság irányítja. Lefolyása mintegy hat hónapot fog igénybe venni. A vizsgálat a következő főbb területekre terjed ki:

könyvek és értékes kéziratok legelőnyösebb elhelyezése tűzbiztonság tekintetében;

az épület legelőnyösebb konstrukciója az emberi élet, a gyűjtemények és magának az épületnek tűz elleni védelme szempontjából;

tűzbiztonsági berendezések vizsgálata, a legmegfelelőbb rendszer kialakítása céljából; tűzbiztonsági mintaszerződés szerkesztése.

Az eredményeket kézikönyvben fogják a könyvtárak rendelkezésére bocsátani. (ALA B. 55.vol. 1961. 2.no. 201.p.)

Angol könyvtáros körök régi gondja, miképpen lehetne a kikölcsonzótt könyveket eső- és általában nedvesség-okozta károsodástól megóvni. A winbledoni Városi Könyvtár vezetője most olcsó (műanyag)

zacskókkal kísérletezik, amelyeket ellenszolgáltatás nélkül adnak a könyvekhez. A könyvvédő zacskók a Könyvtárnak semmibe sem kerülnek, mert a könyvtár nevében és címén felül hirdetés-feliratot is tartalmaznak.

A cikkíró szerint most már csak attól kell tartani, nem használják-e fel a háziasszonyok a zacskókat más célra is, így pl. rosszagu halak, stb. vitelére. Mert ebben az esetben a könyvtárosok elveszíténék a réven, amit megtakarítottak a vámon. (The Librarian and Book World. 49. vol. 1960. 5. no. 97-98.p.)

A moszkvai Központi Tudományos Kutató Fertőtlenítő Intézet új fertőtlenítési módszert dolgozott ki a ruha, fehérnemű stb. fertőtlenítésére. Ez a módszer teljes mértékben alkalmazható a könyvek, a levéltári anyag stb. fertőtlenítésére és féregtelenítésére is. A módszer lényege az, hogy az anyagot polietilén zsákokba helyezik és azokban metilbromiddal fertőtlenítik. (Citatal'. 10. roč. 1961. 7-8.no. 353.p.)

A kulturális javak megmentésének és restaurálásának kérdéseit tanulmányozó nemzetközi központ /Centre international pour l'étude de la conservation et la restauration des biens culturels/ nemrég tartotta Rómában első közgyűlését, 18 ország küldötteinek és 4 ország megfigyelőinek részvételével. (Chronique de l'Unesco. 7.vol. 1961. 3.no. 103.p.)

KÖNYVTÁRHASZNÁLAT

AZ AMERIKAI KÖNYVTÁREGYESÜLET AZ OLVASÓK FAJI MEGKÜLÖNBÖZTETÉSÉRŐL

1961. Readers Voice. = Libr.J. 86.vol.
4.no. 730-736.p.
5.no. 955.p.
6.no. 1110.p.
9.no. 1750-1751.p.
Az olvasó hangja. - A négerrek kizárása
az amerikai könyvtárakból.

Nagy visszhangja
volt az Amerikai Egye-
sült Államok könyvtá-
ros köreibben annak a
két cikknek, amelyet
a Library Journal 1960.

december 15-i számában "Négereknek tilos könyvtárak" /Segregated
Libraries/, illetve "A néma állampolgár" /The Silent Subject/ címen
a faji elkülönítés tárgyában közölt. /Ismertetés: Könyvtári Figyelő
7.évf. 1961. 3.sz. 203.p./

A Library Journal 1961. február 15-i számának /86. vol. 4.no.
730-736.p./ Readers' Voice /Olvasók Hangja/ c. rovatát teljes egé-
szében kitöltik azok a levelek, amelyeket a folyóirat előfizetői
- közöttük ismert nevű könyvtárosok, szakfolyóiratszerkesztők - a
szerkesztőhöz küldtek, egyrészt jókívánásaikat fejezve ki a bátor
kezdeményezésért, másrészt ötleteket vetve fel, miként lehetne az
American Library Association részéről határozott és eredményes ál-
lásfoglalást biztosítani.

A könyvtáros-világ szinte egyöntetűnek mondható állásfoglalá-
sának eredményeképpen az ALA Tanácsa 1961.január 29 - február 3-án
Chicagóban tartott téli konferenciáján 201 szavazattal 1 ellenében
elfogadta a Polgári Jogok Bizottsága /Civil Liberties Committee/
részéről előterjesztett javaslatot, mely szerint a Library Bill
of Rights-t /Könyvtári Jogok Törvényét/ a következő mondattal kell
kiegészíteni: "A könyvtárhasználathoz való jogát senkitől sem le-
het faji, vallási, nemzeti vagy politikai hovatartozóságra való hi-
vatkozással megtagadni".

A faji elkülönítés könyvtárakban való megszüntetésének kérdé-
se most az ALA Intellectual Freedom Committee /Szellemi Szabadság
Bizottsága/ elé kerül; erre a bizottságra vár ui. a feladat, hogy
a szükséges lépéseket a Bill of Rights of the United States ilyen

irányu kiegészítése tárgyában az ALA részéről majd az indítványt megtegye. /L.J. 86.vol. 1961. 5.no. 955. p. "Report from Midwinter. ALA Council adopts Integration Statement."/

Örömmel könyveli el az ALA határozott állásfoglalását a L.J. szerkesztősége a "Faji elkülönülés kérdésének áttekintése" c. szerkesztőségi cikkében /L.J. 86.vol. 1961. 6.no. 1110.p./ Sajnálatosnak tartja azonban, hogy a Szellemi Szabadság Bizottságának is csak javaslati joga van az ALA keretében, végrehajtó joga azonban nincs. Intézkedésekre ui. a danville-i szégyenletes események megelőzése céljából lenne szükség, s nem lenne szabad megvárni az ilyen felháborodást keltő eseteket. Támogatja azt a javaslatot, melyet a szerkesztőséghez intézett levelében egyik könyvtáros felvetett, hogy pontos adatfelvételt kellene végezni annak tisztázása végett: mi a tényleges helyzet a faji elkülönítés terén a déli államok könyvtáraiban és hol található még olyan könyvtár, ahol a négereket nem tekintik a fehérekkel egyenlő értékű polgároknak? Ennek az adatfelvételnek lehetővé tételére a Council on Library Resources anyagi támogatását kellene kérni. (B.Z.)

GYERMEKOLVASÓK MEGNYERÉSE

CUITINO, Carlos: A language tree.
- Libr.J. 86.vol. 1961. 8.no.1657-1658.p.
A "nyelvfa" mint a gyermekolvasók toborzásának eszköze.

Az amerikalak rá-
dőböntek, mennyire le-
maradtak az idegen nyelv-

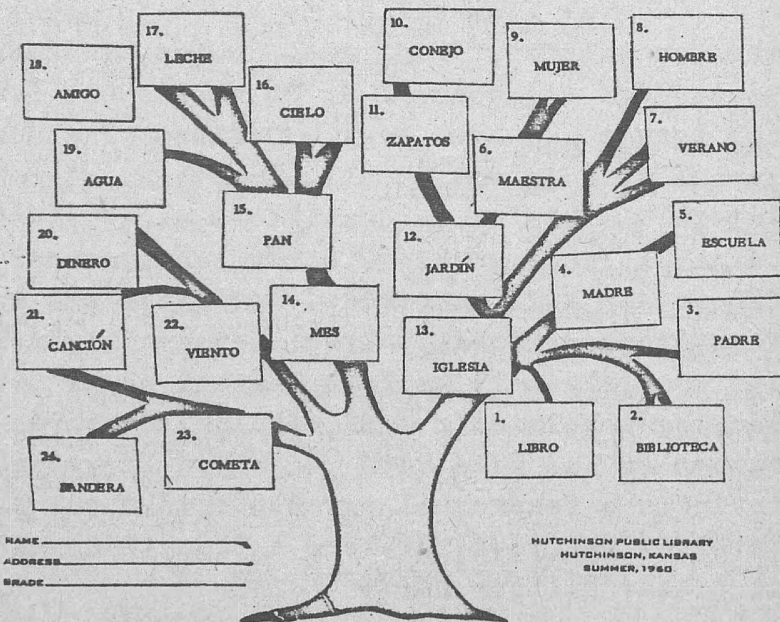
tudás terén, mennyire megelőzték itt is őket más nemzetek. Annak jellemzésére, hogy még a legegyszerűbbnek látszó eszközöket sem vetik meg a tanulók nyelvi érdeklődésének felkeltésére, az alábbi cikket ismertetjük.

A Hutchinson-i /Kansas/ Közművelődési Könyvtár vezetője rövid bevezetés után, - amelyben azon elmélkedik, hogy míg a Szovjetunióban több mint 10 millió egyén beszél angolul, s az iskolában angolt tanító tanárok száma is 40.000-re tehető, a latin-amerikai államokban pedig az általános iskola hetedik osztályától kezdve két idegen nyelv /angol, francia/ tanulása kötelező, addig az USA-ban mindössze 8000-en tudnak oroszul, s csak most kezdik az idegen nyelvek kísér-

leti tanítását, - elmondja, mit tett a vezetése alatt álló könyvtár gyermekosztálya a gyermekolvasók idegen nyelvek iránti érdeklődésének felkeltése érdekében.

A gyermekek olvasási kedvének fokozására, a könyvtárba csalogatására eddig is kis trükkökhöz, versengésre ösztönző jutalmakhoz folyamodtak. Most - hosszúságos tépelődés után - ebből a célból két ún. "nyelvfát" szerkesztettek, az egyiket francia, a másikat spanyol nyelven. A "nyelvfák" levelek helyett 24 cédulát hajt ki ágaiból; az 1-24 sorszámmal ellátott cédulákon egy-egy francia,

The Language Tree Reading Club

NAME _____
 ADDRESS _____
 GRADE _____

HUTCHINSON PUBLIC LIBRARY
 HUTCHINSON, KANSAS
 SUMMER, 1960

illetve spanyol szó olvasható. A nyelvfákat kartonlapokra sokszorosítva szétszították a jelentkező olvasók között, akik egy-egy könyv elolvasása után apró vignettát kapnak, amelyet a nyelvfák leveleire ragaszthatnak; a címkéken az illető spanyol, illetve francia szó és angol jelentése van rányomtatva. Bár a cikkíró erről nem szól, feltehető, hogy a legtöbb könyvet olvasó gyermek, aki tehát a legtöbb címkét ragaszthatja nyelvfája levelei helyébe, könyvjutalomban részesül. Azt azonban megtudjuk a cikkből, hogy a nyelvfák 24 szóból álló lombzatának szerkesztése a helybeli főiskola pszichológusának bevonásával, a legnagyobb gonddal történik, s hogy az egynyelvű könyvtárszemélyzet - a szavak helyes kiejtésének elsajátítása végett - a "program" elindítása előtt idegen nyelvi értekezletet tartott. De megérte a munka a fáradságot, mert az előző évi 1175 olvasóval szemben ehhez a "programhoz" 1384 gyermek csatlakozott!

"Ugy érezzük, hogy az érdeklődésnek az idegen nyelvek tanulására irányításával részeseivé váltunk a népek jobb megértéséért folyó erőfeszítésnek" - írja befejezésül a könyvtár vezetője. /B.Z./

OLVASÓK. OLVASÁSELEMZÉS

AZ OLVASÓ A SZOVJET KÖNYVTÁRI MUNKA KÖZÉPPONTJÁBAN

PINT, A.O.: Vüszokoe prizvanie. =
Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 1.no. 34-37.

P.
Nemes hivatás.

A Bibliotekar' 1959.
évi 12.számában - a haba-
rovszki Határterületi

Könyvtár dolgozóinak kezdeményezésére - vita indult a könyvtárosi hivatásról. Ennek során elmondták véleményüket mind a közművelődési, mind a tudományos könyvtárak dolgozói, hozzászóltak a kérdéshez az ifjabb és idősebb nemzedék tagjai. A jelen cikkben a moszkvai Könyvtárosképző Főiskola tanára, PINT foglal állást a kérdésben.

A vita lényege a könyvtárosi munka szépségéről, a könyvtáros mesterségbeli hozzáértéséről, felkészültségéről és az olvasókra gyakorolt nevelő hatásáról szól. A könyvtár - a dolgozók kommunista nevelésének munkájában - a pártszervezetek támpontja, s a legszorosabb kapcsolatban van az étellel, a dolgozók munkájával. A könyvtáros kilép könyvtárából és a munkahelyeken - a gyárakban és a földeken - fejti ki népnevelő és népművelő tevékenységét. A könyvtáros munkájának középpontjában a társadalmi érdek szolgálata, a kommunista eszmeiség és politikai céltudatosság áll. A fentiek érdekében a könyvtárosnak magának is állandóan képeznie kell magát, politikai és szakmai téren egyaránt elől kell járnia.

Az olvasók kellő kiszolgálásához magát az olvasót kell alaposan ismernünk; ehhez pedagógiai és lélektani felkészültségre van szükség. Az olvasókat nem lehet és nem szabad egy kalap alá vennünk, hanem differenciáltan kell hozzájuk közelednünk. Nagyon fontos, hogy a könyvtáros szeresse munkáját, mert csak ennek alapján tud eredményesen dolgozni és új elemeket vinni munkájába. Elengedhetetlen feltétel a jó szervező-készség; a könyvtárosnak segítőtársakat kell kinevelnie az olvasók sorából.

Udvariasság, tapintat, szerénység, életigenlés, jó izlés, kitűnő beszédkészség - mind olyan tényező, amely nagy szerepet játszik az emberekkel való érintkezésben. - Végül rendkívül nagy jelentősége van a könyvtáros szakmai képzettségének, rutinjának. /P.S./

Buch, Buchhandel, und Literatur
im Spiegel der Presse. = Börsenblatt
(Frankfurt a.M.). 17.Jg.1961. 38.no. 712-
717.p.

Könyv, könyvkereskedelem és irodalom a
sajtó tükrében. - Az ifjuság és a könyv.

A frankfurti Bör-
senblatt sajtószemléje
az ifju olvasókról
szóló közleményekből
szedett össze egy cso-

korra valót a nyugat-német lapokból. Több kis- és nagyváros sajtója jelenti, hogy sikerrel halad előre az az akció, amelynek során a fiataalkornak birtokában lévő ponyva- és szennyirodalom termékeit értékes ifjusági művekre cserélik be. A fiatalok élénk érdeklődést tanusitanak az akció iránt. Az egyik berlini ifjusági otthonban két óra leforgása alatt 251 fiu és leány 2529 ponyvát hordott össze. Nehéz lenne felbecsülni, hány halott vált itt makulaturává, hiszen a ponyvák lapjain hemzsegnek a hullák.

Az olvasók jórészt 11-14 évesek, ezeknek 1/3-a leány. Az asztalokra kirakott cserekönyvekre /3 ponyváért 2 füzet "érdekes történetet" kaptak/ nagy érdeklődéssel vetették rá magukat.

A "Peiner Allgemeine Zeitung" jelentése szerint eddig 15 ezer darab ponyvát sikerült kivonni a forgalomból, az ifjuság önkéntes részvételével. Nemrég még szabályos cserekereskedelemnek és kölcsönzésnek voltak a tárgyai ezek a füzetek az iskolában vagy a játszótéren.

Mit olvas ma az ifjuság? teszi fel a kérdést a Stuttgarter Zeitung. Miután az iskolák ujabban nagy súlyt helyeznek arra, hogy a fiataalkorúak számára modern és az ifjuságot valóban érdeklő könyveket válasszanak ki és ajánljanak, igen megnőtt a pedagógusok tekintélye. Számos tanítóval, könyvtárossal és könyvkereskedővel folytatott beszélgetésből azt a tanulságot merithetjük, hogy az ifjuságot - irodalmi ítéletében - szinte tulságosan is befolyásolja tanítójának tekintélye. Egy másik nagy befolyásu tekintély a közizlés. Azért olvasnak ezt vagy azt, mert mások is azt olvassák.

Mit keres a fiatal a könyvben? Nem romantikát, nem illuziót, nem felejtést, hanem a valóságot és az igazságot, még pedig sokszor egészen megható naivitással /"Ugy-e, ez a történet valóban megesett és

nem csak kitalálás? kérdezik/. A 15 éven felüli fiatalok ezen kívül saját életproblémáik megoldását is keresik a könyvben. Mint minden kor fiataljai, természetesen a maiak is keresik az eszményt, amit követhetnek. De nem valami ábrándos idealizmust keresnek, hanem inkább az érdeklőket, hogy az eszmény, az "életbölcesség" - legyen az vallás, existencializmus, humanizmus vagy szocializmus - hogyan válik be az életben. - Feltűnő, hogy újabban a fiatalok nem helyeznek súlyt arra, hogy a könyv tulajdonuk legyen. |

Az Aachener Nachrichten - emlékeztetve arra, hogy 3 évvel ezelőtt a fiatalok többsége az olvasást nevezte meg, mint szabad idejében legkedvesebb foglalkozását - megállapítja, hogy a televízió nem szorítja vissza, ellenkezőleg, gyakran ösztönzi az olvasást, mert új érdeklődési területeket nyit meg a fiatalok előtt. Csökkenti viszont a képes magazinok iránti érdeklődést. Az olvasás nem "elavult" formája a kulturális életnek. A "Taschenbuch"-ok /a magyar "olcsókönyvtár"-éhoz hasonló füzetek/ és a népkönyvtárak a legszélesebb néprétegek közt terjesztették el az igényes irodalmi műveket.

Arra a kérdésre válaszolva, hogy "Mi jobb: olvasni, vagy televíziót nézni?", a 10-14 évesek 66 %-a az előbbit, 12 %-a az utóbbit választotta. 22 % mind a kettőt szereti, attól függően, melyik mikor mit nyújt neki. Választásuk megindokolásában meglehetősen gyámoltalanok. Azt, hogy érdekesítő, csak a könyvvel kapcsolatban említik néhányszor, a televíziónál soha. Az olyanféle válaszokból viszont, hogy a könyvet nyugodtan lehet olvasni, újra el lehet olvasni, az olvasottakat saját elképzelésünk szerint kiszínezhetjük stb. - világosan kitűnik, hogy a fiatalok látják a könyv és televízió közötti lényeges különbséget.

A Duisburger Stadtanzeiger az iskolai könyvek körüli zürzavart teszi szóvá. Az iskolareformok következtében a kiadók évente új és új tankönyvekkel árasztják el a könyvpiacot. Két évnél régiebb könyvet a kereskedő már makulaturába küldhet. Kétségtelenül vannak olyan tantárgyak /történelem, földrajz, fizika/, amelyek tankönyvei állandó korrekcióra szorulnak. De mi szükség van arra, hogy egyes könyveket párhuzamosan színes, félig színes és fehér-fekete kiadásban adjanak ki? Ha a változtatásokat normális keretek közé szorítanák, a kiadók nagyobb példányszámban s így olcsóbban tudnák kiadni a tankönyveket. /M.Á./

A FRANCIA OLVASÓ

Lesegewohnheiten in Frankreich. =
Börsenblatt (Frankfurt a.M.). 17.Jg. 1961.
43.no. 911-913.p.
Az olvasók tanulmányozása Franciaország-
ban.

Der französische Leser. = Börsen-
blatt (Frankfurt a.M.). 17.Jg. 1961.68.no.
1337-1338.p.
A francia olvasó.

A francia kiadók
egyesülete és egy köz-
vélemény-kutató iroda
szűrőpróbaszerűen vizs-
gálta, kik és mit ol-
vasnak ma Franciaország-
ban. Az 1960 márciusá-
ban és áprilisában meg-

vizsgált, 20 évnél idősebb 2082 személyről nyert adatok alapján meg-
állapították, hogy a felnőtt francia lakosság jelentős része nem ol-
vas könyvet, csak ujságot, képeslapot vagy folyóiratot. A százalékos
arányok a következők:

semmit sem olvas	6 %
nem olvas könyvet, csak ujságot stb.	52 %
könyvet is, ujságot stb. is olvas	39,5 %
csak könyvet olvas	2,5 %

Arra a kérdésre, hogy az elmúlt negyedévben ki mennyi könyvet olva-
sott el, az alábbi válaszokat kapták:

1 könyvet olvasott	6,0 %
2 " "	5,0 "
3 " "	5,5 "
4 " "	4,0 "
5 " "	3,5 "
6-10 " "	9,0 "
11-15 " "	4,0 "
15-nél több könyvet olvasott	5,0 "
egyetlen könyvet sem olvasott	58,0 "
<u>Összesen</u>	<u>100,0 %</u>

Mint mindenütt, természetesen Franciaországban is társadalmi,
kulturális és gazdasági tényezők befolyásolják a különböző rétegek-
nek az olvasásban való részesedését. A magasabb iskolai végzettség
és jobb anyagi körülmények kedvezően befolyásolják a könyv iránti
érdeklődést. Feltűnő, hogy a parasztnak és a munkásoknak kb. 2/3-a
egyáltalán nem olvas könyvet. - Sajátságos megállapítása a vizsgá-

latnak, hogy akik leginkább otthonosak a könyvek világában, azok egyuttal a legszorgalmasabb ujság- és hetilap-olvasók s a legbuzgóbb mozi-, színház- és sportversenylátogatók is. Ez más országban általában fordítva szokott lenni.

Megállapították azt is, hogy a nem-olvasók nagy része az 5000 lakosnál kisebb helyiségekből, településekről való. A könyvkereskedelemnek tehát elsősorban ezekre a területekre kell kiterjesztenie tevékenységét, ha ki akarja szélesíteni l-l könyv olvasói körét.

Érdekes megállapítása a vizsgálatnak, hogy bizonyos életkoron felül /általában 48, de néha már 40 év után/ csökken a könyv varázsa, még azok számára is, akik korábban lelkes olvasók voltak.

Az alábbi táblázat azt mutatja be, hogy a többé-kevésbé rendszeres könyvolvasók évenként átlag mennyit költenek /uj francia frankban/ könyvvásárlásra:

- 10 frank	12,5 %
10 - 20 "	12,0 "
20 - 30 "	10,0 "
30 - 50 "	12,5 "
50 - 100 "	19,5 "
100 - 200 "	18,5 "
200 - 500 "	11,0 "
500 frankon felül	4,0 "
<hr/>		
Összesen		100,0 %

A könyvolvasó parasztok átlag 24 frankot, munkások 30 frankot, vezető állásban lévő ipari alkalmazottak, szabad pályán lévők és más, magasabb állásban lévők átlag 240 frankot költenek könyvre.

A könyvolvasás megindokolása igen változatos képet mutat. Van azonban olyan motívumok, amelyek dominálnak és érdekesen jellemzik a francia viszonyokat. Így az olvasók 76 %-a a valóságtól való menekülésből vagy szórakozásból olvas. Második helyen áll a kulturális érdeklődés. Nagy ugrás után 3. helyen áll a tájékoztatási igény és 4. helyen az esztétikai igény.

Sok megkérdezett fűzött válaszához személyes természetű megjegyzéseket, mint például: "A munkához viszonyítva, az olvasás amilyen terméketlen, éppolyan fárasztó foglalkozás is." Vagy: "Sport

és olvasás nem férnek össze a gyermeknevelésben." Vagy: "A könyvolvasás statikus, az újságolvasás dinamikus foglalkozás."

Arra a kérdésre, hogy milyen könyveket szeretnek legjobban, a következő választ kapták:

irodalmi regény	14,0 %
kalandregény	13,5 %
riport, dokumentum-regény	9,0 %
szerelmi regény	6,0 %
történelem, életrajz	4,5 %
politikai munkák, vallásos, filozófiai és szociológiai irodalom	4,5 %
lira, szinmű, művészeti és zenei könyvek	1,0 %
tudomány és technika	2,0 %
határozatlan	4,0 %
a körkérdés idején nem olvasott könyvet	41,5 %
<hr/>	
Összesen:	100,0 %

A vizsgálat egy könyvjegyzéket is adott a megkérdezettek kezébe, amelyben a már olvasott, illetve elolvasni kívánt könyveket kellett megjelölni. A válaszokból megállapíthatóan STENDHAL "Vörös és feketé"-je a legolvasottabb könyv Franciaországban, utána ZOLA, BALZAC, DOSZTOJEVSZKIJ, PASTERNAK és SAGAN a legolvasottabb írók.

A franciák 26 %-a vásárol rendszeresen könyvet. Ezeknek 57 %-a egy bizonyos könyvkereskedésben vásárol rendszeresen, 25 %-a majd egyik, majd másik könyvkereskedőnél vásárol, míg 18 %-a a könyvkereskedelmen kívül szerzi be könyveit. Kiválasztott könyvkereskedése főleg a 28-47 éveseknek van. A jobb anyagi viszonyok és a magasabb iskolázottság is szerepet játszik abban, hogy valaki egy-egy meghatározott könyvkereskedést választ ki állandó könyvszállítójának és könyvkérdésekben tanácsadójának.

Felvetették a francia könyvvásárlók előtt a könyv árának kérdését is, mégpedig olyan formában, hogy milyen árat tartanának normálisnak egy kb. 300 lapos könyvnél. A válasz meglepő volt. A megkérdezettek legnagyobb része lényegesen alacsonyabb árat mondott, mint amennyi egy ilyen könyv átlagos előállítási költsége Franciaországban. A legtöbb olvasó szerint tehát a francia könyvek tulságosan drágák. /M.Á./

BEFOLYÁSOLJA A TELEVIZIÓ AZ OLVASÁST?

Has TV changed our reading habits?
= The Assistant Librarian. 54.vol. 1961.
7.no. 133-134.p.
Befolyással van-e a televízió olvasá-
sunkra?

veti fel a kérdést a The Assistant Library cikk-írója. A kérdésre határozott igennel felel, még pedig negatív érte-

lemben véve, annak ellenére, hogy az angol könyvtáros körök egyre az olvasók táborának növekedéséről adnak számot. A könyvtárban lebonyolódó könyvforgalom ui. - véleménye szerint - csak annak bizonyítéka, hogy - talán éppen a televízióban elhangzó előadások hatására - nagyobb érdeklődés mutatkozik, mint eddig, bizonyos ismeretkörök /archeológia, állatvilág, orvostudomány stb./ iránt; de magyarázható azzal is, hogy a magánszemélyek egyre kevesebb pénzt adnak ki könyvekre, s inkább közmívelődési könyvtár könyvkölcsönzését veszik igénybe.

Érdekesen indokolja, miért gondolja, hogy a televízió visszatartja az előfizetőket az olvasástól. Az angol ember mindazt, amire pénzt ad ki, a belefektetett összeg ellenértéke erejéig ki is akarja használni. Ma már a lakosság kb. háromnegyed részének van vagy saját, vagy kölcsönvett televíziókészüléke. Ha jó a program, ha rossz, - márpedig a cikkírónak nagyon rossz a véleménye az adások színvonaláról, - végigüli tehát az adásokat. Azt az időt fordítja erre a szórakozásra, amit televíziós készülék hiányában főként olvasással töltene el. Ha tehát a televízió birtokában is annyit akarna olvasni, mint azelőtt, ugyerre az éjszaka egy részét kellene ráfordítania. Nem valószínű azonban, hogy ezt megteszi.

A televízió tehát - vonja le a következtetést a premisszákból - visszatartja az embereket az olvasástól. A helyzet javulását csak attól az időponttól fogva reméli, amikor már mindenkinek lesz televíziója, s így az ismeretközlés éppen olyan segédeszközzé szűkül, mint a rádió, színház vagy mozi. Ebben az esetben visszanyeri majd a könyv a nagyközönség részéről azt a megbecsültetést, ami - mint a tudás forrását - joggal megilleti. (B.Z.)

A jacksoni /Mississippi/ Köz-
művelődési Könyvtárban letar-
tóztattak 9 néger diákat. A di-
ákok a Jacksontól öt mérföldre
lévő Tougallo Southern-i Chris-
tian College for Negroes tag-
jai. A letartóztatás azon a ci-
men történt, hogy - mivel nem
tettek eleget a távozásra való
felszólításnak - rendbontást
követtek el. A bíróság fejen-
ként 100 dollár pénzbírságra
és 30 napi elzárásra ítélte el
őket; a 30 napi elzárás végre-
hajtását - azzal a feltétellel,
hogy nem vesznek újból részt
tüntetésben - felfüggesztették.

A diákok védői tiltakoztak
a bíróság döntése ellen, mert
véleményük szerint védenceiket
csak azért ítelték el, mivel a
könyvtárba léptek. Érdekes, hogy
a tárgyalás során egyszer sem
történt említés a diákok néger-
fajhoz való tartozásáról. (Libr.
J. 86.vol. 1961. 9. no. 1750-
1751.p.)

Össze. Ezekből bepillantást lehet
nyerni egyrészt a műszaki könyvtá-
rak ellátottságának helyzetébe és
a szakirodalom olvasásának fejlődé-
sét előfeltételező tényezőkre. A
vizsgált üzemek mindegyikében be-
szélgetést folytattak a főigazga-
tóval, a főmérnökkel, a szakszer-
vezeti bizottsággal, a pártszerve-
zettel, az ifjúsági szövetséggel, a
műszaki és ésszerűsíteni. klub tag-
jaival, továbbá az olvasókkal és az
üzemi könyvterjesztővel.

Az anyag elemzése arra a megál-
lapításra vezet, hogy míg a műsza-
ki könyvtárak ellátottsága kielégít-
ő, annál több kívánni valót hagy
hátra a kölcsönzés. A fő észrevétel
az, hogy a könyvtárosok általában
igen passzívak. Munkájukat tulnyo-
mórészt konkrét kívánságok kielégi-
tésére korlátozzák, s nem helyeznek
súlyt a műszaki irodalom népszerű-
sítésére és az érdeklődés felkelté-
sére. Kevés megértés mutatkozik a
könyvtár iránt az üzemek vezetősé-
ge és egyes főhatóságok részéről.
Kevés a szakképzett könyvtáros is.
(Bibliotekarz. 28. rok. 1961. 7-8.
no. 252. p.)

OLVASÁSELEMZÉS KAIROBAN

KONFERENCIA VARSÓBAN A MŰSZAKI IRODALOM OLVASÁSÁRÓL

Varsó főváros Tanácsának Művelő-
désügyi Osztálya sorrendben hatod-
szor rendezte meg hagyományos olva-
sói konferenciáját. Az idei konferen-
cia a műszaki irodalomnak a varsói
üzemekben való olvasottságával fog-
lalkozott. Az értekezlet résztvevői
között, a könyvtárosokon kívül, he-
lyet foglaltak a műszaki kiadók kép-
viselői, a Műszaki Bizottság, a Szak-
szervezetek Központi Tanácsa, a Leg-
felsőbb Műszaki Szervezet képvisel-
ői és számos mérnök.

A vita alapjául az a referátum
szolgált, amelyet a tíz legnagyobb
varsói termelőüzemben a kérdőívek-
re begyűjtött anyagból állítottak

Kairóban egy sereg közművelő-
dési könyvtárban olvasó-elemzést
végeztek. A vizsgált időszakban 2754
beiratkozott olvasó kb. 25 000 köny-
vet kölcsönzött ki. A kölcsönzők
72 %-a az illető könyvtárnak vagy
fiókjának közvetlen közelében la-
kik. Az olvasók többsége /65 %-a/
nagyobb iskolai műveltséggel ren-
delkezik és mintegy 62 %-a jobb a-
nyagi körülmények közt él. Tulnyo-
mó többségben férfiak olvasnak.
Nyelvek szerinti megoszlás: az ol-
vasók 86,4 %-a arab, 12,9 %-a an-
gol és 0,7 %-a francia nyelvű köny-
veket kölcsönzött. Legnagyobb volt
az érdeklődés /50 %/ a szépirodalom
iránt. Ezután a társadalomtudomá-
nyok, alkalmazott tudományok, majd
a tiszta természettudományok követ-
keznek. (Börsenblatt /Frankfurt a.M./
17.Jg. 1961. 72.no. 1397.)

KÖLCSÖNZÉS

KÖLCSÖNZÉSI NYILVÁNTARTÁSI RENDSZEREK VIZSGÁLATA

PIEZ, Gladys: Circulation control study completed. = Spec. Libr. 52. vol. 1961. 6.no. 318-319.p.
A kölcsönzés nyilvántartási rendszerének vizsgálata.

Véget ért a könyv-
kölcsonzés nyilvántartási
rendszereinek a
Council on Library Re-

sources által támogatott, múlt év júliusában megkezdett vizsgálata. A vizsgálat eredményét jelentésben és három - a közművelődési, a főiskolai és egyetemi, valamint a szakkönyvtárak számára készült - kézikönyvben összegezték.

A vizsgálat általános céljai ezek voltak:

1. meglévő és új kölcsönzési nyilvántartási rendszerek tényezőinek elemzése,
2. ezen tényezők tökéletesítésének módja,
3. ezen tényezőknek - a maximális egyszerűséget, gazdaságosságot, rugalmasságát és hatásos ellenőrzését célzó - kombinálása,
4. a vizsgálat eredményeinek olyan formában való közlése, hogy a közművelődési, a főiskolai és egyetemi, valamint a szakkönyvtárak könyvtárosai könnyen átültethessék őket a gyakorlatba.

A vizsgálat egyik fő gyakorlati célja a könyvtári személyzet és felszerelés hatékonyabb felhasználásának lehetővé tétele a kölcsönzési rendszerek alkalmazásában, továbbá annak megkönnyítése a könyvtárosok számára, hogy az illető könyvtár sajátos céljainak leginkább megfelelő rendszert tudják kiválasztani.

A kérdés tanulmányozása a kölcsönző személyek nyilvántartására, a könyvek kiadására és visszavételére, a lejárt határidejű és előjegyzett könyvekkel kapcsolatos műveletekre és a könyvforgalmi statisztikákra korlátozódott. Összesen 120 könyvtárban /73 közművelődési, 18 állami, 19 főiskolai és egyetemi és 10 szakkönyvtárban/ végeztek ilyen irányú személyes vizsgálatot és 4585 közművelődési.

illetve főiskolai és egyetemi könyvtárnak küldtek ki kérdőívet.

Maga a jelentés többek között a következő fejezetekből áll: a vizsgálatához alkalmazott eljárások, a vizsgálat eredménye és ennek elemzése, a jövő gépesítés iránya, a levonható következtetések és javaslatok.

A kézikönyvek mindegyike az illető könyvtárfajta területén végbemenő könyvkölcsönzés sajátos elemzésével foglalkozik. A közművelődési könyvtárak kézikönyve például a legjobbnak talált kölcsönzési nyilvántartási rendszerek műveleteinek leírását és a költségekre vonatkozó adatokat adja abból a célból, hogy:

1. az egyes könyvtárak javithassanak eddig alkalmazott rendszerükön,

2. mérlegelhessék, nem lenne-e lehetséges az eddig felmerült költségek csökkentése,

3. rendszerváltoztatás esetén az eddigi szubjektív szempontok helyett tényekre támaszkodva a leggazdaságosabbnak látszó rendszert alkalmazhassák. (B.Z.)

SZERZŐI JOGVÉDELEM - ÉS A KÖNYVTÁRAK ANGLIÁBAN

The Libraries (Public Lending Right) Bill. - Canadian Library Association Bulletin. 17.vol. 1961. 4.no. 195-197. p.
A könyvtáraknak /a nyilvános kölcsönzés jogára vonatkozó/ törvénye.

Nagy hullámokat vert fel angol könyvtáros körökben a szerzői jogvédelemnek az in-

tézményes könyvkölcsönzésre való kiterjesztése tárgyában a parlament elé terjesztett Libraries /Public Lending Right/ Bill c. törvényjavaslat. A könyvtárosok tiltakoztak ellene, hogy a közművelődési könyvtárak egyébként is szükös ellátmányát még a szerzőknek és kiadóknak fizetendő kölcsönzési díjak is megterheljék. A szerzők és kiadók viszont azzal védekeztek, hogy a kevés vagy éppen semmi ellenszolgáltatás fejében kölcsönzött könyvek nagy száma miatt a nagyközönség egyre kevesebb könyvet vásárol, s így az ő szerzői tiszteletdíjuk, illetve hasznuk egyre kevesebb.

Az 1960. őszi ülés végén beterjesztett törvényjavaslat főbb rendelkezései a következők: az 1956. évi szerzői jog törvényének jogvé-

dő hatályát a közművelődési könyvtárak és a kölcsönkönyvtárak által kölcsönadott könyvekre is ki kell terjeszteni; a köznevelési miniszter irányítása alatt meg kell alakítani a Szerzők és Kiadók Kölcsönző Jogi Egyesületét; az Egyesületet egy 9 tagú Tanács irányítja; a Tanács alapot létesít; a szerzői jogvédelem minden olyan könyvre kiterjed, amelynek címlapján az erről való lemondás ténye nincs feltüntetve, illetve amelyre vonatkozóan az Egyesület tagja ilyen irányban írásbeli megkereséssel nem fordult a Tanácshoz; minden év január 1-ig minden olyan kiadó, aki az Egyesület tagja, jegyzékbe foglalja mindazokat a könyveket, amelyek kikölcsönzése után a kikölcsönzés fejében díjra tart igényt /ez az igény az un. reference-könyvekre nem terjedhet ki/; minden év március 31-ig minden könyvtár köteles a kiadók jegyzékén szereplő egyes könyvekkel kapcsolatban feltüntetni, hány kölcsönzés történt az előző naptári év folyamán, s ezt a jegyzéket tartozik a Tanácsnak megküldeni; a könyvtárak a Tanács által megjelölendő időben és módon a törvény által megszabott évi összeget tartoznak a Tanácsnak befizetni; a befizetett összeget a Tanács osztja szét a számbajövő kiadók között; a kiadók a kapott összeg egy részét maguknak tartják meg, más részét pedig a Tanács tagjainak sorába felvett szerzők között osztják szét; a szétosztás arányát és módját a Tanács javaslatára a miniszter szabályozza; vitás összegek a Tanács alapjába folynak, s ezek sorsáról a Tanács dönt. (B.Z.)

A "BIZALOM KÖNYVTÁRA"

Eine "Bibliothek des Vertrauens".
- Bibliothekar (Berlin). 14.Jg. 1960. 6.
no. 630-631.P.
A "Bizalom könyvtára".

A köpenicki VEB
Funkwerk szakszerveze-
ti könyvtárának könyv-

tárosa beszámol az üzemükben általa létesített un. "Bibliothek des Vertrauens" /Bizalom könyvtára/ működéséről.

A nagyobb épületegységeket összekötő folyosón, az üzemi orvos rendelőjének váróhelyiségében, a pártszervezet irodájának előszobájában - a rendelkezésre álló hely nagyságától függően - több-kevesebb könyvet helyezett el erre a célra odaállított asztalkán. A könyvek mellé az alábbi szövegű felhívást csatolta: "Az üzemi könyvtár

dolgozói és az Irodalmi Szakkör tagjai kis választékot kívánnak a mellékelt könyvek útján az Ön rendelkezésére bocsátani. - Vigye magával a tetszését megnyerő könyvet, s sziveskedjék nevét az itt fekvő jegyzékre rávezetni. Kellemes szórakozást kívánunk! - A szakszervezeti könyvtár az Ön könyvtára. Mi a legteljesebb bizalommal vagyunk Ön iránt. Abban a reményben, hogy megbecsülésben részesíti bizalmunkat, szives üdvözlettel köszöntjük. - Irodalmi Szakkör - Szakszervezeti Könyvtár".

A kísérlet, mint az olvasótoborzás egyik eszköze, bevált: fél-év leforgása alatt 296 könyvet kölcsönöztek ki ily módon s 103 új olvasót toboroztak. Az előlegezett bizalmat a dolgozók bizalommal viszonzották: egyetlen könyv sem vészett el a kiállított asztalokról! (B.Z.)

S Z A B A D P O L C

S Z O V J E T U N I Ó

KLEPPER, E.: Dejsztvitel'no pora Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 2.no. 41.p.
Valóban itt az ideje [a szabadpolc rendszerrel kapcsolatban szerzett tapasztalatok összefoglalásának].

I. Caregradszkij
Itt az ideje, hogy általánosítsuk a tapasztalatokat

cimmal igen érdekes cikket irt a Bibliotekar' 1960. évi 11. számában / 32. p./, melyben kívánatosnak tartja közreadni a szabadpolc rendszer bevezetésével kapcsolatban eddig szerzett tapasztalatokat. A jelen cikkben a moszkvai Dinamó gyár szakszervezeti könyvtárának vezetője mondja el tapasztalatait.

A legsürgősebb feladat - írja - hogy kidolgozzuk az új feltételeknek megfelelő munkamódszereket. Hangsúlyozza, hogy a szabadpolc rendszerű könyvtár nem "önkiszolgáló bolt" és változatlanul fontos szerepe van a könyvtáros propaganda munkájának; az olvasóval való beszélgetésnek, eszmecserének közvetlenül a könyvespolcok mellett kell lezajlania; az efféle egyéni beszélgetés nem egyszer cso-

portos eszmecserévé szélesedik; ilyenkor a könyvtárosnak kell a helyes mederbe terelnie a beszélgetést. Ehhez azonban magas képzettségű könyvtáros kell.

A szabadpolc rendszer bevezetésénél a könyvtárost mentesíteni kell minden technikai feladattól. A jelen cikk szerzője úgy véli, hogy a könyvek elhelyezésénél a helyiséget két részre kellene osztani: a nagyobb részben szakok szerint, a kisebb részben témakörök szerint helyeznék el az anyagot. A témáknak természetesen összhangban kell lenniük az olvasók igényeivel. Az említett szakszervezeti könyvtár tárgyszavak szerinti raktározást is alkalmaz. Ily módon egy helyre kerülnek pl. a tudományos ateista irodalom művei. Ezt az anyagot vallásellenes irányzatú szépirodalommal egészítik ki. Mint-hogy azonban a témakörök szerinti csoportosítás következtében egy és ugyanazon író művei különböző helyekre kerülnek, a könyvtár speciális kartotékot állított fel, mely utmutatást ad arra vonatkozóan, hogy az egyes művek milyen választó lapok mögött találhatóak. /PS/

L E N G Y E L O R S Z Á G

LEWICKA, K.: Za i przeciw czyli co myśla czytelnicy o wolnym dostępie do po-
tek? - Bibliotekarz. 28.rok. 1961. 2.no.
43-45.p.

Pro és kontra, avagy mi az olvasók vé-
leménye a szabadpolc-rendszerről?

Annak érdekében,
hogy megállapítsák, mi-
ként vélekednek az ol-
vasók a szabadpolc-rend-

szerről, a 700 000 lakosu Lodz város Művelődési Házának Könyvtára közvéleménykutatást végzett olvasói között, a szabadpolc-rendszerrel kapcsolatban. A kérdőívek kitöltése előtt az olvasókat tájékoztatták a szabadpolc-rendszer lényegéről és gyakorlati végrehajtásáról. Az olvasók váratlanul igen élénken reagáltak a felvetett kérdésekre s a kérdőívek adatainak kiértékelésénél kiderült, hogy a 700 megkérdezett olvasó közül 480 olvasó /2/3-a/ a szabadpolc bevezetése mellett, 180 pedig ellene foglalt állást; a hátralévő 40 fő nem adott határozott választ sem pro, sem kontra. E számszerű adatok mellett igen érdekesek az egyes olvasók nyilatkozatai. Az alábbiakban közlünk néhány, a szabadpolc bevezetése mellett szóló nyilatkozatot:

- ... nagyszerű gondolat, azt választhatom, amit akarok ...
- ... a szabad válogatás a legkedvesebb foglalkozás lenne számomra ...
- ... szabadpolc esetén bátrabban válogathatnék.
- ... ha kézbe veszem a könyvet, könnyebben tudok dönteni ...
- ... olyan című könyveket is kölcsönözhetnék, melyek címének kiejtése gátlást okoz nálam /pl. orvosi könyvek/, a szerző idegen kiejtésű nevét sem kellene esetleg rosszul kimondanom a könyvtáros előtt.
- ... örültem szeretek turkálni a könyvek között s be szeretek pillantani a könyvek középebe.
- ... az önkiszolgálás útján megismerhetnénk a kevésbé népszerű, de olvasásra érdemes írókat.
- ... legyen szabadpolc, mert akkor nem kell keresgélnem a katalógusban.
- ... nem kapok "zsákbamacskát".
- ... végre megszűnik a sorbanállás.
- ... igen, a szabadpolc-rendszer mellett vagyok, de azt is szeretném, hogy ebben az élvezetben osztozzék velem egy jó társ, ebben az esetben a könyvtáros.

A szabadpolc-rendszer ellenzői így nyilatkoztak:

- ... vonzó gondolat, de csak a kulturált, tisztességes emberek számára; ezek kevesen vannak, még nem vagyunk eléggé érettek erre ...
- ... óvok önöket a veszteségektől.
- ... stop ! ne felejtsek el, milyen a mi társadalmunk!
- ... inkább ne, mert mit tesznek a műveletlenek.
- ... nincs szükség semmiféle szabadpolcra, elegendő a katalógus.
- ... jobb meghallgatni a tapasztalt tanácsadókat, mint kockáztatni a választást.
- ... túl sok időt veszítenék az önálló válogatással.
- ... nehezen tudnék eligazodni ilyen roppant könyvállományban.
- ... nem, ez nem bírná ki a próbát, ahogy nem váltak be a vilámoson az ujságos szekrénykék sem, a könyv jóval drágább az ujságnál.

Vannak persze kompromisszumos nyilatkozatok is, pl.

- ... ne bazirosszanak kedves lengyeleinkre. De azért szeretném, ha lenne szabadpolc. Próbálják meg. /P.S./

XXII sz'ezdu KPSzSz - dosztojniju
vaztrecsu. = Bibliotekar' (Moszkva).1961.
3.no. 1-4.p.
Méltó fogadtatást az SzKP XIII.Kongressz-
szusának.

A Szovjetunió Kom-
munista Pártja 1961. ok-
tóberi XXII. kongresszu-
sára a szovjet nép lel-
kes munkával készült.Lé-

pést tartott velük a szovjet könyvtárosok hatalmas serege is s szoci-
alista munkaversennyel készült a nagy esemény méltó megünneplésére.
Az Udmurt ASzSzk Sztaro-Zjatecinsk-i járási könyvtára pl. kötelezett-
séget vállalt arra, hogy munkájának középpontjába a dolgozók kommu-
nista szellemben való nevelését, a marxizmus-leninizmus klasszikus
műveinek propagandáját helyezi. A könyvtárak fokozott mértékben ki-
vánják propagálni a mezőgazdasági szakkönyveket és hathatós segítsé-
get nyújtanak a községi könyvtáraknak abból a célból, hogy a köny-
vek minden kolhozparaszt családjába eljussanak. Az eredményes munka
érdekében állandóan tovább képzik magukat, szélesítik politikai látó-
körüket. A járási könyvtár dolgozói versenyre hívták a járás vala-
mennyi könyvtárát.

Moszkva megye sahoivi járásának könyvtári dolgozói kötelezettsé-
get vállaltak arra, hogy a kongresszus megnyitásának napjáig a já-
rás minden könyvtárában bevezetik a szabadpolcot, emelik az idősze-
rű irodalom forgalmát és minden családot bevonnak a könyvtár olva-
sói közé. Versenyt indítanak a Kiváló Könyvtár cím elnyeréséért.

A kommunizmus jellemvonásai nap mint nap jobban kifejlődnek.
Ma már mind több és több pl. a kalauz nélküli villamos, autóbusz,
a pénztár nélküli étterem stb. Mind gyakoribb, hogy az emberek ma-
gánkönyvtárukat a köz szolgálatára bocsátják. A kommunizmus egyik
legfigyelemreméltóbb megnyilvánulása, hogy a társadalom aktívan
részt vesz az élet minden területén. Az elmúlt másfél év alatt több
ezer aktivista kapcsolódott be a könyvtárak munkájának segítésébe.

Ezen a téren egyébként különösen nagy szerepet kell hogy ját-
ssanak a könyvtári tanácsok. Napjaink legdöntőbb feladata, hogy a
könyv eljusson minden szovjet dolgozó kezébe és maga az olvasás cél-
tudatos, sokoldalú legyen. A könyvek ajánlását, az olvasók irányi-

tását a könyvtárosnak kell elvégeznie. Ehhez viszont alaposan kell ismernie a község, a járás, a megye, a város gazdasági életét, fel kell használnia az idevágó bibliográfiákat. A könyvtárosnak szüntelenül tanulmányoznia kell az olvasók igényeit, érdeklődési körét. Különösen nagy figyelmet kell fordítania az ifjúságra, segítséget nyújtva az ifju nemzedéknek a munkában, kulturális fejlődésben, az ifjak szabadidejének ésszerű felhasználásában.

Ahhoz, hogy gyökeresen megjavuljon az olvasószolgálat, első-sorban mintaszerű rendet kell teremteni a könyvállományban. Napra-kész katalógusok, jó tájékoztató apparátus, áttekinthető raktározás, megfelelő olvasótermek döntő mértékben segítik a könyvtárak munkáját.

A vállalt kötelezettségek sikeres teljesítéséhez fel kell tárni a rejtett tartalékokat, s erőteljesen kell küzdeni a formalizmus minden megnyilvánulása ellen.

A tudományos és módszertani központok feladata, hogy szélesebb körben, operatívabb módon terjesszék a kiváló könyvtárosok munkamódszereit, tapasztalatait. /PS/

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

Komplexe Kulturarbeit auf dem Lande anstreben. Erfahrungen aus einem Brigadeinsatz. = Bibliothekar (Berlin). 14.Jg. 1960. 6.no. 625-626.p.

Egybefonódó művelődési munkát kell a vidéken kifejtetni. Egy brigádmunka tapasztalataiból.

A Német Demokratikus Köztársaságban mult év márciusában és áprilisában alakultak meg a szocialista falvak. A Lipcse környéki

Grimma járásban külön kulturális munkacsoportot is alakítottak ennek a munkának támogatására. A cikkíró, aki a lipcsei városi könyvtár dolgozója, ennek a munkacsoportnak munkájáról számol be. A brigád munkája két szakaszból állt. Az elsőben kizárólag a parasztok meggyőzése volt a cél a szövetkezeti mozgalom magasabbrendűségéről. A munka második szakaszában a cél: a szocialistává vált falu művelődési szükségleteiről való gondoskodás. Ennek több előfeltétele van. Egyik legfontosabb ilyen feltétel, hogy a falusi könyvtárak állományának olyan irodalommal kell rendelkeznie, amely a helyi problémák

megoldásához, a helyi szükségletek kielégítéséhez is segítséget nyújt. Ugyanez áll az irodalmi előadásokra és rendezvényekre is. Következő feltétel, hogy a falusi, járási és megyei kulturfelelősök egymással állandó kapcsolatban álljanak, adják át egymásnak tapasztalataikat. Fontos követelmény, hogy az egyes művelődési rendezvények lehetőleg sokoldalú kulturális eseménnyé váljanak. Így pl. a filmnap rendezése alkalmával Grimma járás egyik községében gyermekrajzokból kiállítást, ugyanekkor hangversenyt, könyvkiállítást is rendeztek.

Fontos kelléke a faluban folyó művelődési munkának a felelős tényezők összefogása. A könyvtárosnak tehát szoros együttműködésben kell a kulturház vezetőjével, a tanács kulturális bizottságával állnia. /BZ/

Az Amerikai Egyesült Államok Tudományos Akadémiája 13 tudományos filmet készít Planet Earth (Földbolygó) címmel.

A filmek a Nemzetközi Geofizikai Év főbb tárgyköreit ölelik fel s kettős célt szolgálnak:

1. összefoglalását kívánják adni annak, amit az ember fizikai környezetéről - a legrégebb időktől fogva a legkorszerűbb elméletekig - tud, - és

2. kapcsolatot kívánnak létesíteni a tudomány képviselői és a lakikus nagyközönség, illetve a jövő tudósai között.

A filmek létesítésében mintegy 12 tudományos szervezet és több mint 200 kiemelkedő tudós vesz részt.

A sorozat első három filmje, um. "Az elrejtőzött Föld" szeizmológiai, "Földünk alakja" geodéziai és a "Gravitáció ereje" gravitációs kérdéseket jelenít meg - a három következő az ember fizikai környezetével, tehát időjárás és klimatológiai, glaciológiai és oceanográfiai problémákkal foglalkozik, míg a többi hétnek tárgya: a Nap és a szoláris tevékenység, az auróra, a Föld mágnestere, a rádióhullámok, a kozmikus

sugarak, a rakéták útján való kutató munka és az űrkutatás.

A filmek 16 mm-esek, s mind színes, mind pedig fehér-fekete változatban készülnek - részint szerte a világon, a Nemzetközi Geofizikai Év különböző állomásain, részint laboratóriumokban. (Scientific Information Notes. 3.vol. 1961. 1.no. 3.p.)

1960-ban 5 milliónál több kínai dolgozó tanult meg írni-olvasni. Ez a szám több mint kétszerese az első kínai ötéves terv idején /1953-1957-ben/ a különböző népművelő tanfolyamokon résztvevő kínaiak számának. (Bibliothekar /Berlin/. 15. Jg. 1961.7.no. 783.p.)

Kairo valamennyi kávéházától megvonták az iparendélyt. Új iparendélyt csak azok a kávéházak kapnak, amelyekben a vendégek - a kávé felül - értékes és nevelő jellegű olvasmányhoz juthatnak. (Liaison. 1961. May. 40.p.)

HOGYAN NÉPSZERŰSÍTI A MŰSZAKI IRODALMAT A KIROVI MEGYEI KÖNYVTÁR

KOBEL'KOVA, V.: Zabotimszja o
razvitii izobretatel'sztva. = Bibliote-
kar' (Moszkva). 1961. 8.no. 24-27.p.
Hogyan gondoskodunk a találmányügy
fejlesztéséről?

Kirov megye lénye-
gében mezőgazdasági vi-
dék. Az utóbbi években
azonban nagy fejlődés-

nek indult a nehézipar, a fafeldolgozó ipar és a vegyipar. A tudomány és a technika széleskörű elterjesztése tehát igen fontos a termelés további technikai tökéletesítése szempontjából. Kirov megye üzemeiben, szovhozaiban és kolhozaiban több mint 18 000 feltaláló, ujtó és ésszerűsítő dolgozik. Az iparigazgatás és az építésügy átszervezése után különösen élénkké vált a műszaki irodalom propagandája. A Kirov Megyei Könyvtár keretén belül Műszaki-Szabadalmi Osztály létesült, mely jól válogatott könyvgyűjteménnyel, kölcsönzővel, olvasóteremmel és a rajzok másolására alkalmas berendezéssel rendelkezik. Az Osztály járattja a szabványokról tájékoztató közlönyöket, - a Találmányi Közlönyt - az Ékszipressz Informáciá-t, továbbá német és angol nyelvű műszaki folyóiratokra fizet elő.

Az Osztály különös súlyt helyez a feltalálók és ésszerűsítők egyéni tájékoztatására. A beiratkozáskor az olvasó személyi lapjára rávezetik, milyen termelési problémával foglalkozik s ezeket a lapokat az egyes műszaki ágak szerint csoportosítják. Így a beiratkozott olvasókat idejekorán értesíteni tudják a szakirodalom újdonságairól. Ennek a szolgáltatásnak máris megvannak az eredményei, mert pl. a szinesfém feldolgozó gyár a szakirodalom segítségével kidolgozott ésszerűsítési javaslatok alapján több mint 200 000 rubelt, a Május 1-ről elnevezett gyár 165 000 rubelt takarított meg egy év alatt.

Az Osztály igen népszerű, úgyhogy nap mint nap kapnak rendeléseket különböző bibliográfiák összeállítására. Az Osztály a legszorosabb együttműködésben van a Feltalálók és Ésszerűsítők Össz-szövetségi Egyesületének Megyei Tanácsával. A Tanács segítségével konzultációs állomást létesítettek a könyvtárban. Erről valamennyi iparvállalatot és építkezést értesítettek. Ezenkívül a könyvtár a

vállalatok főmérnökeinek és a műszaki illetve szakszervezeti könyvtárok vezetőinek megküldte a Lenin Könyvtár által összeállított utmutatót, mely az üzemekben rendezendő termelési szemináriumokhoz ad irányelveket. A könyvtár kérésére az egyes vállalatoknál tájékoztatói tisztséget létesítettek /ezek tulnyomó részt az üzemek műszaki-tájékoztatási részlegeinek vezetői. az ésszerűsítési és találmányi iroda dolgozó, a főtechnológusok */. A tájékoztatók számára speciális szemináriumot szerveztek a műszaki irodalom bibliográfiájának kérdéseiről.

A fenti munkákon kívül a könyvtár gyakran rendez könyvujdonság kiállítást, könyvszemlét, olvasóankéteket. A műszaki irodalom propagandáját szolgálja a szabadpolc-rendszer is, továbbá a szabadalmi irodalomról szóló külön kiállítások. Az esetről esetre adott tájékoztatások mellett ajánló műszaki bibliográfiákat is szerkesztenek, melyeknek összeállításában részt vesznek a Mérnöktovábbképző Főiskola hallgatói és a Népgazdasági Tanács dolgozó. Két év alatt összesen 28 ajánló bibliográfiát adtak ki. A Népgazdasági Tanács Könyvtárával együtt kiadványsorozatot szerkesztenek Uj Műszaki Kiadványok címmel.

A könyvtár jó propaganda munkája eredményeképpen nagy mértékben emelkedett az olvasók között a munkások, mérnökök és technikusok száma. Mig korábban zömmel tankönyveket és ismeretterjesztő irodalmat kerestek a könyvtárban, ma már jelentős forgalmat bonyolítanak le a termelés szempontjából gyakorlati jellegű szakkönyvek kölcsönzésében. Illusztrálásképpen megemlítjük, hogy a Műszaki Szabadalmi Osztály 1960-ban 27 000 egységet kölcsönzött, köztük több mint 12 000 szabadalmat. /PS/

A Műszaki Irodalom Olvasóinak Klubja Csehszlovákiában már 25 000 tagot számlál. 1960-ban a klubtagok 2 254 202 Kcs értékű könyvet vásároltak. Ebben az évben a vásárolt könyvek ér-

téke már meghaladta a tavalyi összeget és 2 678 345 Kcs-t tesz ki. Valamennyi könyv a legfrissebb termésből származik. A Klub tagjai semmiféle tagdíjat nem fizetnek. díjmen-

*Vö.: A Szovjetunió tudományos- műszaki tájékoztatási és propaganda szerveinek tipusszabályzata. Bp. 1961. 28 p.

tesen kapják a Tagsági Értesítőt és 15 % könyvprémiumot kapnak a rendelt könyvek értékéből, ha évi rendelésük eléri a 120 Kcs-t. (Za Citatel'om. 7.roč. 1961. 7-8.no. 54.p.)

két ifjusági könyvről. (Börsenblatt. /Frankfurt a.M./17.Jg.1961. 39.no. 726-727.p.)

80 szakember - író, kiadó, lektor, könyvkereskedő, könyvtáros, fordító, pedagógus és ifjusági vezető - jött össze az NSzK-ból, Ausztriából, Svájc-ból, Hollandiából, Izraelből, Dániából, Svédországból és Franciaországból a VII. mainau ifjusági könyv-konferenciára. Az április 5-13-ig tartó konferencia előadásait "Az ifjusági könyv mint művelődési hatalom" összefoglaló cím alatt tartották. A konferenciát beszelgetés zárta le, amelyet 6 fiatal fiuval és leánnyal folytattak

Állandó jellegű gyermek-könyv-kiállítást rendeztek be a római állatkertben egy teljesen üveg falu pavilonban. A kiállítás anyaga modern olasz gyermek-könyvekből, ujságokból, kiadói jegyzékekből stb. tevődik ki. Mivel a pavilont a zsiráfok szálláshelye mellett állították fel, a Zsiráf nevet viseli. Tervbe vették a város parkjaiban hasonló jellegű könyvkiállítások rendszeresítését. (Accad.Bibl. Italia. 29. Ann. 1961. 2.no. 161.p.)

BIBLIOGRÁFIA, DOKUMENTÁCIÓ

A BIBLIOGRÁFIAI HIVATKOZÁSOK ADATAIRÓL

HILLER, Helmut: Verlagsname oder Verlagsort in der Quellenangabe? - Börsenblatt (Frankfurt a.M.). 17.Jg.1961.45.no. 935-936.p.

Mi a fontosabb a bibliográfiai hivatkozásban: a megjelenés helye vagy a kiadó neve? - Vitaindító cikk.

Bibliográfiai hivatkozásokban többnyire az un. rövidített címleírási adatok szerepelnek: a szerző vezetékneve, keresztne-

vének kezdőbetűje, a könyv címe, esetleg kötetmegjelölés, a kiadás száma, a megjelenés helye és éve, idézet esetén a lapszám.

Ha valaki a fent felsorolt adatok alapján akarna például egy könyvet megrendelni, a bibliográfiákban kénytelen lenne utánanézni a kiadónak. Ellenben ismert hazai kiadók feltüntetése - még a megjelenés helyének közlése nélkül is - sokkal többet mond a

könyvtárosnak és a könyvkereskedőnek. - Németország kettészakítotttsága következtében egyes kiadók mind a két Németországban működnek. Ezeknél természetesen fel kell tüntetni a kiadás helyét is. Ugyanez a helyzet a külföldi kiadványok esetében. Ezért cikkíró azt javasolja, hogy vagy csak a megjelenés évét adjuk meg /a bibliográfiákban való kikeresés érdekében/, vagy adjuk meg a kiadás helyét és a kiadó nevét is, legalább rövidített formában.

A tudós és a szakirodalomban valamennyire járatos gyakorlati szakember számára is többet mond a kiadó neve, mint a kiadás helye önmagában. Minden orvos jól ismeri például a nagy orvosi kiadók nevét /Thieme, Springer, Steinkopff, G.Fischer stb./, amely nevek bizonyos fokig fémjelzik is a művet.

A kiadás helyének a kiadók megnevezése nélküli feltüntetése sok évszázados hagyomány Németországban, amelynek gyökerei a korai nyomdászattörténetbe nyulnak vissza. Nyomdász és kiadó, akik rendszerint perszonalunióban voltak egymással, az általuk kiadott könyveken csak a székhelyet tüntették fel, nevüket pedig nem. Mióta azonban a kiadók megnevezik magukat, semmi értelme sincs nevük elhagyásának az irodalmi hivatkozásokban. /M.Á./

AUSZTRÁLIA NEMZETI BIBLIOGRÁFIÁJA

Australia to publish a national bibliography. = Libr.J. 86.vol. 1961. 3. no. 546-548.p.
Ausztráliai Nemzeti Bibliográfia.

1960 végével megszünt a Books Published in Australia, az Annual Catalogue of Australian

Publications és az Australian Government Publications c. bibliográfiák jelenlegi alakjukban való kiadása. Helyükbe 1961. január 1-vel a havonta megjelenő és évi kumulációval kiegészített Australian National Bibliography és az évenként közzétett Australian Government Publications lépett.

Az Australian National Bibliography egyetlen betűrendes jegyzékben közli a könyvek, brosurák, térképek, metszetek, kották és játékfilmek, monográfia alakjában megjelenő hivatalos kiadványok, továbbá ausztráliai vonatkozású külföldi könyvek és végül minden új

folyóirat és hirtlap első számának címléírását. A kiadványt betűrendes tárgy- és szerzői névmutató egészíti ki. Az éves kumuláció a kiadók jegyzékét is tartalmazni fogja. (B.Z.)

AZ AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIÁK TARTALMAZZÁK A SAJTÓ ALATT LÉVŐ MŰVEKET IS

GRANSZKIJ, V.: Prodlit' zszizn' rekomendatel' nuh ukazatelej. = Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 1.no. 47.p.
Hosszabbítsuk meg az ajánló bibliográfiák életét.

Az ajánló bibliográfia lényegében már a könyvtárba kerülés pillanatában elavult, mert a

tapasztalatok szerint a nagykönyvtárak által készített közepes terjedelmű bibliográfiáknál kb. fél év telik el az anyagválogatás lezárása és a bibliográfiának a könyvtár polcaira való helyezése között. Így előfordulhat, hogy a könyvtár már frissebb anyagot tud adni az olvasó kezébe annál, amit az ajánló bibliográfia ajánl. Helyes tehát, ha a kiadók az újonnan megjelent bibliográfiákhoz mellékletet csatolnak és abban közzéteszik a sajtó alatt lévő művek adatait. Ezzel meghosszabbítják az ajánló bibliográfiák életét.

A fenti eljárás ellentmond ugyan a bibliográfiai feldolgozásban alkalmazott "de visu" elvnek, de a perspektivikus bibliográfia felhasználása annyira jelentős, hogy a gyakorlatban ezt az eljárást nem szabad mellőzni. Ellenérvként az is felhozható, hogy a kiadók témaköri jegyzékén előre beharangozott művek olykor egyáltalán nem, vagy esetleg más címen jelennek meg. Ez az érv azonban csak akkor állná meg a helyét, ha a kétféle anyag - a már megjelent és az előírányzott kiadvány - keveredne egymással az ajánló bibliográfiában és nehéz lenne megállapítani a ténylegesen fennálló helyzetet. /P.S./

ELŐZETES KATALOGIZÁLÁS ÉS KÖZPONTI CÉDULAELLÁTÁS SVÉDORSZÁGBAN

DARGENT, J. L.: Un service de bibliographie avant la parution des ouvrages. = Commission Belge de Bibliographie. Bulletin. 5.vol. 1961. 1.no. B-11 - B-12.p.
Annotált bibliográfia a megjelenés előtt álló könyvekről.

Svédországban a Bibliotekstjänst, /Könyvtári Központ/ a Svéd Könyvtárosegylet ma-

gánvállalkozása. Igazgatósága 4 tagját az Egyesület nevezi ki, az ötödiket a Tanfelügyelőség.

Feladata, hogy a könyvtáraknak könyvtári anyagot szállítson, bibliográfiai munkát végez /a többi között pl. kiadja a svéd napilapok repertóriumát/, ajánló bibliográfiákat állít össze, nyomtatott katalóguscédulákat, továbbá könyvtári propagandaanyagot szállít.

Hogy meggyorsítsa az új műveknek a könyvtárakba való eljutását, a Bibliotekstjänst még megjelenésük előtt megkapja a könyveket a kiadóktól. Az előzetes példányokat könyvtáros vagy nem-könyvtáros szakembereknek adják oda, akik elolvassák és kivonatot készítenek belőlük. Az annotált cimleírásokat jegyzékben adják ki és megküldik a könyvtáraknak. Ezek azután a jegyzékek felhasználásával megrendelik a műveket a Bibliotekstjänst-től, feltüntetve, melyik könyvkereskedő szállítsa nekik a könyveket. A könyvtárak a könyveket olyan kötetben kapják, amelyet óhajtanak, mikor a könyv könyvkereskedői forgalomba kerül.

A Svédországban megjelenő művekről katalóguscédulát is lehet rendelni. A kapható cédulákból készített jegyzéket megküldik a könyvtáraknak, amelyek ezek alapján rendelik meg a szükséges cédulamennyiséget. /M.Á./

SZOCIALISTA ORSZÁGOK MEZŐGAZDASÁGI
KÖNYVTÁROSAINAK ÉS
DOKUMENTÁLÓINAK ÉRTEKEZLETE

Ez év április 11-14-én első ízben találkoztak konferencián Berlinben a szocialista országok mezőgazdasági könyvtárainak és dokumentációs intézményeinek képviselői. A konferencián, amelyet a Német Mezőgazdaságtudományi Akadémia Központi Mezőgazdasági Könyvtára hívott egybe, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország /Láng Imre és Mikó András képviseletében/, az NDK, Románia és a Szovjetunió képviselői vettek részt.

A referátumok, korreferátumok és megbeszélések a kiadványcsere, könyvtárközi kölcsönzés és a dokumentáció területén való együttműködés kérdéseivel foglalkoztak.

A kiadványcsere kérdésének a budapesti Országos Mezőgazdasági Könyvtár képviseletében Láng Imre volt a korreferense. Elvben a csere

központosításából indultak ki, vagyis abból, hogy a központi könyvtár gondoskodik az illető ország teljes mezőgazdasági szakirodalmának cseréjéről, mégpedig vagy az anyag közvetlen megküldése, vagy a csereegyezmények megkötésében való segítségnyújtás útján. A referátumokat követő megbeszélések eredményeképpen azt ajánlották a csereben résztvevő országoknak, hogy kössenek kétoldali csereegyezményeket.

A könyvtárközi kölcsönzésre nézve megállapodás történt, hogy a benne résztvevő könyvtárak egyszerűbbé teszik a közvetlen kölcsönzés lebonyolítását és egymás számára mikrofilmeket készíttetnek.

A dokumentátorok csoportjában különösen a mezőgazdasági cikkbibliográfiák és referáló lapok egy-

szőrűbbé tételének problémáival foglalkoztak. Javasolták, hogy állítsák fel a szocialista országok számára a mezőgazdasági dokumentációs intézmények központját, amely a dokumentációs munka módszertani irányítását és az együttműködés alapelveinek kidolgozását végezné és egyéb központi feladatokat is ellátna.

A mezőgazdasági könyvtári hálózatok szervezési problémáival és a mezőgazdasági szakirodalom felhasználásának kérdéseivel foglalkozó munkaközösség, a Zentralinstitut-tal együtt, kirándulást szervezett, amelynek során a résztvevők néhány községi könyvtárat látogattak meg.

A szocialista országok a jövőben évenként fognak hasonló konferenciát egybehívni. A legközelebbi, 1962-es konferencia előreláthatólag Prágában lesz. (Nachrichten aus dem Wissenschaftlichen Bibliotheksweisen der DDR, 7. Jg. 1961. 4. no. 45-46. p.)

Nemzetközi dokumentációs tanulmányi gyakorlat volt 1961. május 2-től 21-ig a franciaországi Sèvres-ben. A tanulmányi gyakorlatot a francia Institut National des Techniques de la Documentation /A dokumentációs technika intézete/ rendezte, amelynek a feladata a dokumentátorok képzése. A gyakorlaton 11 országból /többek között Lengyelországból és Csehszlovákiából/ 13-an vettek részt. A résztvevőknek a gyakorlat folyamán alkalomuk nyílt megbeszélést folytatni neves dokumentációs szakemberekkel /Boutry, Wyart, Cordonnier, Meyriat, de Grolier stb./. Meglátogattak több dokumentációs szervezetet /C.N.R.S. stb./, beszélgettek az Unesco könyvtárosztályának és természettudományos és egzakt tudományos osztályának képviselőivel.

A gyakorlaton megjelent Majewski, a varsói tudományos-műszaki központi dokumentációs

intézet igazgatója, a FID elnöke és a FID dokumentátor-képzési bizottságának elnöke. Meglátogatta a gyakorlatot a FID elnöke, King és főtitkára, Humblet is. (B.Bibl.Fr. 6.ann. 1961. 8.no. 398-399.p.)

Az Euratom /Európai Atomközösség/ tájékoztatási központjának az automatizált dokumentációval foglalkozó részlege átfogó összeállításban akarja feldolgozni a dokumentációs munkában felhasznált különféle rendszerek adatait. A munka kiinduló pontjával a különféle dokumentációs eljárásokról és módszerekről szóló cikkek, beszámolók szolgálnak. Ezen kívül kérdőívet küldenek szét a különböző dokumentációs rendszerek használatának s az erre kapott válaszok fontos felvilágosítást fognak adni az egyes rendszerek sajátosságairól.

Az összeállítás egyrészt áttekintést fog nyújtani az érdekelteknek a dokumentációs technika jelenlegi állásáról, másrészt lehetővé teszi a dokumentációs technika fejlődésében észlelhető irányzatok felismerését. Végül a felderítő munka statisztikai eredményei elő fogják segíteni a dokumentációs rendszerek általános elméletének kidolgozását. (Biblos, 10. Jg. 1961.2.no. 90-91.p.)

A Biological Abstracts c. amerikai referálólap jelentős hitelkeretet kapott a Nemzeti Tudományos Alaptól, illetve a Nemzeti Egészségügyi Intézettől, abból a célból, hogy a Referatívnyj Zsurnal. Biologija című szovjet referáló lapban közölt - a szovjet kiadványokból származó - referátumokat az amerikai referálólap számára lefordíttassa. A tervek szerint 1961-

ben 5000 referátumot, 1963-ban 10 000 referátumot szándékoznak ily módon lefordítani. (Szov. Bibliogr. 1961. 3/67/no. 99.p.)

A nagy bolgár tudományos könyvtárak bibliográfiai, tájékoztató és felvilágosító munkája nem régi keletű. A Vaszil Kolarov Nemzeti Könyvtár csak 1950-ben szervezte meg referensz osztályát. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a Nemzeti Könyvtár által nyújtott jó munkafeltételek és jó szolgáltatások ellenére a tudományos kutatók részéről nem mutatkozik megfelelő érdeklődés a könyvtár iránt. A tudományos kutatáshoz és a világ-irodalom mind növekvő termésének tanulmányozásához megbízható könyvtári és bibliográfiai bázist kell létesíteni. A Nemzeti Könyvtár előtt tehát az a feladat áll, hogy különböző intézkedéseket tegyen az olvasók szükségleteinek kielégítésére még akkor is, ha azok nem keresik közvetlenül segítségét.

A Könyvtár 1960. harmadik negyedében előadásokat rendezett olvasói számára a bibliográfiáról.

A tapasztalatok szerint a Könyvtár kezdeményezése igen jó visszhangot váltott ki, s tovább épül az intézmények tudományos dolgozói, illetve szakemberei és a könyvtár közti kapcsolat. Ennek fenntartása érdekében időről-időre ismertetik olvasóikkal az ujonnan megjelent bibliográfiai irodalmat. (Bibliotekar. /Szófia/. 8.god. 1961. 8.no. 5-9.p.)

1961. július 15-én a frankfurti Amelang féle antikváriumban, szemben a Goethe-házzal, érdekes kiállítás nyílt meg. Hans Benecke, az Amelang-cég jelenlegi tulajdonosa állította ki a német emigrációs irodalom termékeit. Benecke évek óta szíves munkával gyűjti az emigrációs irodalom első kiadásait /irodalom alatt értve nemcsak

a szépirodalmat, esszéket, filozófiát, hanem a politikai irodalmat is, egészen a politikai röplapokig./ A most megjelent katalógus /Deutsche Literatur im Exil. Frankfurt a.M. 1961. Amelang. 100 p./ 1151 címet tartalmaz. A szerzőnek minden fáradozása ellenére sem mindig sikerült valamennyi mű szerzőjét kideríteni, valamennyi álnevet megfejteni és megbízható bibliográfiai adatokat szerezni.

Hiányosságai ellenére is e munka a német emigrációs irodalom első bibliográfiája. Komoly teljesítmény, ha meggondoljuk, milyen körülmények között látott napvilágot és milyen időket vésztelt át ez az irodalom. - Átnézve a kiadó országokat /Belgium 2 kiadó, Dánia 1, Anglia 25, Franciaország 16, Hollandia 15, Izrael 16, Ausztria 7, Szovjetunió 2, Svédország 2, Svájc 43, Dél-Amerika 5, Csehszlovákia 11, USA 10 kiadó/, láthatjuk, hogy szinte az egész világot átfogta a náci-ellenes kiadói tevékenység. (Börsenblatt /Frankfurt a.M./ 17.Jg. 1961. 61.no. 1218-1219.)

Megjelent az Index translationum 12. kötete. Ez a vállalkozás 1932-ben indult. Első nyolc évében 6 és 14 között fluktuált a benne résztvevő országok száma. A háború miatt abbanmaradt vállalkozást az Unesco indította meg újra 1950-ben.

Az első évben 26 ország jelentette be nyomtatásban megjelent fordításait, 1959-ben 63 ország jelentett közel 30 ezer címet.

Végig nézve az első tizenkét kötetet, megállapítható, hogy a kezdetben tapasztalható fluktuálás /első 5 kötetben/, majd az ezt követő gyors, de szabályos fejlődés /a következő 4 kötet/ után az elmúlt három évben

a fejlődés megállapodott / a 10. kötet adatai alig mulják felül a 9. kötetét s a 12. kötetét a 11. kötetét/.

A fordításokat jelentő országok sorrendjében sincs jelentős változás, ami a bejelentett fordítások számát illeti. A Szovjetunió ma is megszerezte az első helyen áll /5.254 cím/. Második Németország /2.068 cím/, az előző évi 2513 címmel szemben, tehát visszaesés/. Majdnem egyenlő helyen állnak Franciaország /1462 cím/ és Csehszlovákia /1453/, valamint Olaszország /1230/ és Hollandia /1227/. Japán, amely kezdetben Németországgal rivalizált s még az előző évben is 1394 címet jelentett, visszaesett 1129-re. Az Egyesült Államok 1113 címmel lassu fejlődést mutat, /egy éve 953, 5 éve 638, 10 éve 387 cím/. Svédország viszonylag nagy számmal /1022/ szerepel. 752 címmel Anglia Jugoszlávia mögött marad /852/.

A bejelentett címek nagyobbik része szépirodalom /29.661-ből 16.213 cím/.

A 740 lapos 12. kötetből 66 lapot a betürendes szerzői mutató foglal el. /15.000 névvel/. Nagyon hiányzik viszont a fordítók névmutatója, amely egyáltalán nem jelentene párhuzamos munkát a Fédération Internationale des Traducteurs /Fordítók Nemzetközi Szövetsége/ által kiadandó szakfordító-névjegyzékkel. A következő kötetekben pótolni kellene ezt a hiányt. (Babel, 7.vol. 1961. 1.no. 34.p.)

Az Index translationum 11. kötetének /1960, 729 p./tanúsága szerint a legtöbbet fordított szerző Lenin /209 fordítás/. A második helyen Shakespeare áll /127 fordítás/, a 3. helyen Jules Verne /104 fordítás/, majd Tolsztoj, Dosztojevskij és Gorkij következnek. (Biblos, 10.Jg. 1961. 2.no. 98.p.)

dalmából készült fordításokról tájékoztató lapját. A kiadvány 1961. márciustól Kölnben német nyelven is megjelenik. Címe: "Technische Literatur aus der Sowjetunion. Mitteilungsblatt über naturwissenschaftliche und technische Veröffentlichungen aus der Sowjetunion und osteuropäischen Ländern". (Biblos, 10. Jg. 1961. 2.no. 88.p.)

Mikro-kártyákon kaphatók a spanyol és portugál nyelvű országok 1900 előtt megjelent főbb nemzeti bibliográfiái. A teljes sorozat 49 bibliográfiát ölel fel 560 mikrokártyán, ami kb, 100 kötet több mint 52 000 lapjának felel meg; a dél-amerikai latin-amerikai országok, ezen felül Mexikó, Guatemala, Kuba, Spanyolország és Portugália és a Fülöp-szigetek bibliográfiáit tartalmazza. Közétevéója a R.R. Bowker Company, a Library Journal kiadója. (Libr.J. 1961. 6.no. 1119.p.)

A Berlieni Központi Hírlap-katalógus, a ZZBB, amelyet az Auskunftsbüro der deutschen Bibliotheken /Német Könyvtárak Tudakozó Központja/ készít, s amely eddig mintegy 1800 címet tartalmaz, e cimanyagot DIN A/5-ös méretű lyukkártyákra dolgozta át. Ennek segítségével az Auskunftsbüro a legkülönbébb komplex kérdésekre tud gyorsan válaszolni. Így pl. meg tudja mondani

a/ milyen 1922. áprilisi ujságok vannak a berlini könyvtárakban?

b/ milyen kommunista ujságok vannak a berlini könyvtárakban?

c/ milyen szász ujságok vannak a berlini könyvtárakban?

d/ milyen drezdai megjele-

nésű ujságok vannak a berlini könyvtárakban? stb.

A ZZBB felvilágosító osztályának tapasztalatai azt mutatják, hogy a résejt lyukkártya felvilágosító célokra való felhasználásának kísérlete sikerrel jár. (Nachrichten aus dem Wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR. 7.Jg. 1961. 6. no. 68.p.)

A Pan American Union és a New York Public Library közös munkájának eredményeképpen a G.K. Hall and Company kiadásában negyedévenként Index to Current Latin American Periodicals címen a latinamerikai humán- és társadalomtudományok körébe vágó folyóiratok cikkeinek címlírását, illetve mutatóját tartalmazó folyóirat jelenik meg. A kiadvány a szerzők nevét, a cikkek címét és tárgyát adja betűrendben; a negyedik szám az előző három szám kummulációja. A kiadvány a folyóiratok 1961.évfolyamának feldolgozásával indul meg. (Libr.J. 86.vol. 1961. 4.no. 766-767.p.)

"Der neusprachliche Unterricht in Wissenschaft und Praxis" címen új ajánló bibliográfia-sorozat indult Dortmundban. Az összeállítás a modern nyelvek egyetemi hallgatóinak és kezdő középiskolai tanárainak ad áttekintést az alapvető irodalomtudományi és nyelvészeti munkákról.

A sorozat a könyvtáros számára is jól használható segédkönyv. A két első kötet a francia, illetve angol nyelv- és irodalomtudomány válogatott bibliográfiája (Biblos. 10.Jg. 1961. 2.no. 105.p.)

A Kongresszusi Könyvtár kiadásában most jelent meg az 1950-1959-ben készült és szerzői jogot élvező játékfilmek kumulatív jegyzéke, Motion Pictures 1950-1959 címen. (Ez már a negyedik ilyen jellegű bibliográfia) A 27 310 tételből álló jegyzék az Amerikai Egyesült Államokban készült, egész estét betöltő játékfilmeket, rajzfilmeket, híradókat, ezen kívül importált filmeket, s végül a televízió céljaira készült filmeket tartalmaz. Fő részében a filmek címeinek betűrendes jegyzékéből áll. A címen felül feltünteti a rendező nevét, a film méretét, játszási idejét, azt, hogy néma-e vagy hangos, s a szerzői jog védelmére vonatkozó adatokat. (Libr. J. 86.vol. 1961. 6.no. 1118-1119.p.)

A kanadai bibliográfiák új, 1960-ban megjelent bibliográfiája (Bibliography of Canadian bibliographies) három csoportban mintegy 1400 kanadai bibliográfiát sorol fel. Az első csoport 148 általános, kurrens, illetve kollektív munkát tartalmaz. A második, - ez a mű legterjedelmesebb része, - az egyes írók, u.m. tudósok, költők, egyházi személyek, ujságírók, történetírók, regényírók, államférfiak stb., összesen kb. 750 személy munkásságával kapcsolatos bibliográfiák bibliográfiáját adja. A harmadik csoport - 25 szak szerinti csoportosításban - kb. 500 bibliográfiát sorol fel. A munka mutatókkal van ellátva. (Canadian Library Association Bulletin. 17.vol. 1961.4.no. 194-195.p.)

KÜLÖNGYŰJTEMÉNYEK

ZENEMŰVEK A SZOVJET KÖNYVTÁRAKBAN

PAVLOVA-SZIL'VANSZKAJA, L.: Biblioteka i muzikalnaja kul'tura. = Bibliotekar' (Moszkva). 1961. 8.no. 50-52.p.
A könyvtár és a zenekultura.

A könyvtárnak jelentős szerepe van a szovjet emberek esztétikai nevelésében. Ezt

világosan kimondja a Párt Központi Bizottságának a könyvtárügyről szóló határozata. Az említett határozat alapján a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma által 1959. október 10-én kiadott rendelet elő is írja, hogy lemeztárral rendelkező kotta és zenemű könyvtárakat kell létesíteni.

A zenekultura igen magas színvonalra emelkedett és ma már a zeneművek meghallgatása, sőt az aktív zenélés sokak számára ugyanolyan szükségessé vált, mint a könyvek olvasása. Könyv bármely könyvtárban kapható, de kotta és zenemű annál kevésbé. A Szovjetunióban van ugyan néhány igen kitűnő zenei könyvtár és sok könyvtárnak van zenei osztálya, de e könyvtárak nem tudják kielégíteni az állandóan növekvő igényeket./A Szaltükov-Scsedrin Könyvtár Zenei Osztályát 1857-ben létesítették, a Permi Megyei Könyvtár Zenei Osztálya 1908 óta működik./

A kérdés megoldása érdekében az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériuma megbizta a Szaltükov-Scsedrin Könyvtárat, hogy Leningrádba hívja össze a megyei, a határterületi és a köztársasági könyvtárak kotta és zenei osztálya munkatársainak értekezletét. Ez volt az első alkalom, hogy felvetődjenek a megoldatlan kérdések s a jelenlévők néhány szemlét hallhassanak a zenetudományi irodalomról, utmutatást kapjanak a zeneművekkel való foglalkozáshoz, megismerkedjenek Leningrád kotta és zenei könyvtárainak gyakorlatával, felvázolják a zenepropaganda további fejlődésének utját. Az értekezleten rámutattak arra, hogy a zenepropaganda jelenleg főleg a köztársasági, a határterületi és a megyei könyvtárakban összpontosul s olyan speciális zenei könyvtár, mely az olvasók széles köreit hivatott szolgálni, csak néhány városban van.

Nem állja meg a helyét az az ellenérv, hogy a zenei iskolák.

a filharmóniák és a konzervatóriumok mellett működnek könyvtárak, mert ezek szigorúan zárt jellegűek s állományuk gyarapítása a fenntartó intézmény profiljához igazodik. Szükség van tehát mindenki által hozzáférhető zenei könyvtárakra, melyek több példányban meglévő kottaállománnyal, hanglemeztárral, zeneművek meghallgatására alkalmas termekkel és jól működő tájékoztató apparátussal rendelkezzenek. Az ilyen könyvtár nemcsak a város, hanem az egész megye szükségleteit hivatott szolgálni. Az értekezleten rámutattak arra is, hogy nem egyenletes a kottairodalom elosztása sem. Kívánatos lenne, hogy a minisztérium ruházza fel a köztársasági, a határterületi és a megyei könyvtárakat azzal a joggal, hogy térítéses kötelempéldányt kapjanak a zeneirodalmi termésből. Ugyanakkor a könyvtárellátóknak külön részt kell szervezniük a zeneműirodalom gyarapításának biztosítására.

Egyes könyvtárak, így pl. Kujbisevi Megyei Könyvtár igen gazdag fono- illetve diszkotékával rendelkezik. Az említett könyvtár évente általában nyolc zeneirodalmi estét tart, Irodalmi Ujdonságok címmel hirt ad a zeneirodalom legfrissebb alkotásairól, hangverseket rendez. Hasonló tevékenységet fejt ki a Kalinini Megyei Könyvtár is. Ez a könyvtár szoros kapcsolatban áll a város és a megye zeneegyütteseivel, tanácsokat ad e kollektívák vezetői számára. Visszatérve a Kujbüsevi Megyei Könyvtárra, meg kell említeni, hogy a könyvtár a zenetanárok segítségével az alapfokú zenei ismeretek elsajátítására zeneköröket szervez igen jó eredménnyel. Néhány könyvtár a rádió és a televízió útján terjeszti a zenei ismereteket /pl. a Permi Megyei Könyvtár/.

A könyvtárak zenemű állományának fejlődését azonban gátolja az, hogy a zeneművek állományával és katalógusaival foglalkozó kérdések eléggé kidolgozatlanok. A zeneművek cimleírásának egységes szabályait 1952-ben adták ki csekély 1000 példányban; a Letopisz' Muzükal'noj Literaturü-ban alkalmazott osztályozási séma korántsem tökéletes s lényegében semmiféle módszertani utmutatás nem áll idevonatkozóan rendelkezésre. Kívánatos lenne, hogy a közeljövőben hozzák létre a zenei könyvtárak módszertani központját, s újra adják ki a cimleírási szabályokat. Itt az ideje, hogy kidolgozzák a kottaanyag szakrendi felállításának sémáját és jelzeteit és a kottakatalógus szakrendjét. Szükség van továbbá tipuskatalógusra a kisebb közművelődési zenei könyvtárak állomány gyarapításának elősegítésére. Több kézi-

könyvre van szükség, hogy segítséget kapjanak az önképzéssel foglalkozó olvasók. Végül szükség van arra, hogy a szaksajtó többet foglalkozzék a zenei könyvtárak tapasztalataival. Szólni kell végül a zenei osztályok munkatársainak szakképzéséről, mely jelenleg nem kielégítő. Kívánatos lenne tehát, hogy a zeneiskolákban könyvtári szakosítást vezessenek be s megfordítva a könyvtárosképző iskolákon zenei szakot állítsanak fel./PS/

1961.május 14-én visszakerült a Deutsche Staatsbibliothek-ba egy se-reg értékes zenei kézirat, amelyeket 1951-ben tulajdonítottak el a könyvtárból. /Az esetről és az NDK zenei könyvtárosainak a kéziratok visszakeréséséért indított akciójáról már közöltünk hirt. - a Der Bibliothekar-ból - a Könyvtári Figyelő ez évi 3. számában, a 219. oldalon./

A visszaadott kéziratok közt van az a 138 füzet, amelyet a megsikerült Beethoven használt látogatóival való beszélgetésre. Szerepelnek a kéziratok közt egyéb Beethoven-autográfák, továbbá Handel-, Gluck-, Debussy-autográfák mellett nagy zeneszerzők /Bruckner, Meyerbeer, Mendelssohn, Mahler, Richard Strauss, Cosima Wagner stb./ levelei.

Hosszu tárgyalások után, mindkét német állam tekintélyes zenetudósainak és zeneszerzőinek közbenjárására, most sikerült végre a zenetörténet szempontjából olyan fontos forrásokat visszaadni jogos tulajdonosuknak, a Deutsche Staatsbibliothek-nak. (Nachrichten aus dem Wissenschaftlichen Bibliothekswesen der DDR, 7. Jg. 1961. 5.no. 54. p.)

A Kongresszusi Könyvtár és a New York-i Recording for the Blind /Hangfelvevő Vállalat Vakok számára/ együttesen 62,000 dollár segílyt kapott olyan speciális magnetofon szalag és készülék kialakítására, amit vakok is könnyen kezelhetnek.

A Kongresszusi Könyvtár részben Braille-írású könyvek,

részben pedig hanglemezeire felvett un. "hangoskönyvek" útján gondoskodik vak olvasóiról. Esetenként közönséges magnetofon szalagra felvett könyveket is kölcsönöz olyan vakoknak, akik valamilyen speciális érdeklődési iránnyal bírnak, s van magnetofon játszó készülékük. A közönséges magnetofon szalag orsónak vakok által való kezelése azonban nehézségbe ütközik. Ezért nem is tudta a Kongresszusi Könyvtár eddig ezt a szolgáltatását rendszeresíteni. (Information Bulletin. LC. 20.vol. 1961. 21.no. 301-302.p.)

1961. jul. 6-9.-én Lipcsében tartották a 8. európai ex-libris-kongresszust, a Pirckheimer Társaság rendezésében. Ez az első alkalom, hogy az ex-libris művészei és gyűjtői egy szocialista államban találkoztak. Az első előadást - a régi ex-librisek ikonográfiájáról - Fritz Funke, a Deutsche Bücherei német könyv- és irástörténeti muzeumának vezetője tartotta. (Börsenblatt /Leipzig/. 128.Jg.1961. 29.no. 435.p.)

A Kongresszusi Könyvtár kiadta irodalmi hangfelvételeinek jegyzékét.

A 132 lap terjedelmű jegyzékben négyféle anyag szerepel:

1. a Kongresszusi Könyvtárban elhangzott irodalmi jellegű előadások, szavalatok;
2. a Kongresszusi Könyvtár hangfelvevő laboratoriumában eszközölt felvételek a Könyvtárba látogató írók és költők előadásairól, illetve a velük eszközölt interjúkról;
3. költők és írók előadásáról

otthonukban eszközölt felvételek;

4. másutt készült felvételek.

A gyűjtemény legértékesebb anyagát azok a lemezek alkotják, amelyek egy-egy költemény vagy irodalmi mű keletkezésének körülményeit adják, illetve nehezebb részek magyarázatát, értelmezését tartalmazzák. (Libr. J. 86.vol. 1961. 8.no. 1566.p.)

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATKIADÁS

A KÖTELESPÉLDÁNYSZOLGÁLTATÁS FRANCIAORSZÁGBAN

DOUGNAC, M. T. - GUILBAUD, M.: Le dépôt légal: son sens et son évolution. = B. Bibl.Fr. 5.ann. 1960. 8.no. 282-291.p.
A kötelesspéldány; célja és mai formájában való kialakulása.

A kötelesspéldány beszolgáltatásának gyakorlati Franciaországban hosszú multra tekinthet vissza. Hol po-

litikai /a nyomdának és a kiadványoknak az állam részéről való ellenőrzése/, hol jogi /az irodalmi tulajdonjog védelme, a szerzői jogok ellenőrzése/, hol pedig művelődési /a nemzeti gyűjtemények gyarapítása, a nemzet irodalmi örökségének megőrzése/ cél érdekében történik az idevágó rendelkezések kibocsátása, illetve hol egyik, hol másik cél lép előtérbe a vonatkozó jogszabályokban.

1537. december 28-án jelent meg a királyi alapperen del e t . Benne plasztikusan kidomborodik a kötelesspéldány beszolgáltatását megokoló kulturális cél:

"Elhatároztuk, hogy beszolgáltatattatjuk s könyvtárunkban elhelyeztetjük és összegyűjtetjük mindazokat a megtekintésre érdemes műveket, amiket csak a mi időnk alatt készítettek, összeállítottak, kibővítettek vagy javítva kiadtak; hadd lehessen ezekhez a példányokhoz folyamodni, ha egyszer később esetleg kiestek az emberek emlékezetéből".

A rendeletet motiváló politikai cél már kevésbé megnyerő. A külföldről behozott könyveket tartoznak a könyvkereskedők árusításuk megkezdése előtt a király könyvtárosának bemutatni annak megál-

lapítása végett, nem tartalmaznak-e káros tanokat. Az országban nyomtatott műveket sem szabad a nyomdászoknak és a könyvkereskedőknek - pénzbüntetés és a szóban forgó mű példányai elkobzásának terhe alatt - a köteleispéldány beszolgáltatása előtt árusítani.

A rendelet - mivel végrehajtásának ellenőrzése nem volt keresztülvihető - kevés eredménnyel járt.

Az 1617. augusztusában megjelent újabb rendeletben már az irodalmi tulajdonjog védelmének gondolata is megcsillan.

Az 1704. október 17-én kiadott rendelet - a kiváltság visszavonásának terhe alatt - öt köteleispéldány beszolgáltatását teszi a szerzők, könyvkereskedők, nyomdászok és rézmetszők köteleességévé; ezek közül kettő a király könyvtárosának, egy a Louvre-ba, egy a kancellárnak, egy pedig a cenzornak adandó át, illetve juttatandó el.

Szankciók hiányában mindezek a rendeletek - különösen vidéken - rendkívül kevés eredménnyel jártak.

A F o r r a d a l o m - akárcsak a kiváltságokat és a cenzurát - először a köteleispéldány beszolgáltatásának rendszerét is megszünteti. 1793-ban azonban visszaállítja, még pedig az irodalmi tulajdonjog védelme érdekében.

"Minden polgár, bármifajta irodalmi művet bocsát ki, vagy metszetet alkot, tartozik belőle - elismervény ellenében - két példányt a Bibliothèque Nationale-nak, illetve a Köztársasági Metszet Gyűjteménynek beszolgáltatni. Ennek hiányában hamisítás esetén nem kereshet védelmet a bíróságnál".

A névtelenül megjelenő munkákról nem történik említés. A művelődési cél a rendeletben teljesen háttérbe szorul.

A c s á s z á r s á g alatt a köteleispéldány beszolgáltatásának célja a nyomdák s különösen a napi-sajtó ellenőrzése. Az 1810. február 5-én kiadott rendelet a köteleispéldány számát 5-ben állapítja meg; ebből 3 a cenzura, 1 a császári könyvtár, 1 pedig az államtanács könyvtárának tulajdonába kerül.

Bár büntetés nincs kilátásba helyezve, a rendeletet mégis mindenütt iparkodnak végrehajtani. A nyomdák és a könyvkereskedések ui. a rendőrség felügyelete alá tartoznak, s így könnyen elveszithetik iparangedélyüket, ha nem tesznek a rendeletnek eleget.

A r e s t a u r á c i ó először fenntartotta a császárság alatti rendelkezéseket, majd enyhítette őket. A sajtó adminisztrációs ellenőrzése előbb /1819.junius 9-i rendelet/ az adminisztrációs, illetve később /1828.julius 28-i rendelet/ a bírósági köteleespéldány beszolgáltatása útján történt. A köteleespéldány kulturális vonatkozása szerepe az 1828.január 9-i rendelettel lép előtérbe; ennek értelmében egy példányt a király könyvtárának, egyet a belügyminiszternek tartoznak beszolgáltatni; az utóbbi a mű neki megküldött példányát - megvizsgálása után - a Sainte-Geneviève Könyvtárnak köteles átengedni.

K o r u n k b a n a köteleespéldány kulturális rendeltetése lép előtérbe. Az 1881.julius 29-i sajtótörvény kimondja:

"Bármily fajta nyomtatvány kiadásakor a nyomdász köteles az illető nyomtatvány két példányát a nemzeti gyűjtemények rendelkezésére bocsátani."

Mivel a köteleespéldányt a rendőrség útján kell benyújtani, gyakorlatilag továbbra is fennáll a nyomdák adminisztrációs felügyelete. A rendelet elmulasztja a köteleespéldányok külső alakjának meghatározását; ezért a nyomdászok külön-külön is beszolgáltatathatják a könyv szövegét, borítólapját, metszeteit stb. Ezekből azután szinte lehetetlen a Bibliothèque Nationale-ban az egyes művek összeállítás.

Az 1925.május 19-i törvény értelmében a kiadó a Bibliothèque Nationale-ba, a nyomda pedig a belügyminisztériumba köteles küldeni a köteleespéldányt. A belügyminisztérium - valamelyik párizsi könyvtárnak való átadás végett - a Bibliothèque Nationale-hoz teszi át saját példányát.

A jelenleg is érvényben lévő 1943.junius 21-i törvény némi visszakanyarodást jelent a köteleespéldány beszolgáltatásának politikai funkciója irányában. A beszolgáltatás ellenőrzése ui. a belügyminiszterre tartozik. A kiadók négy példányt kötelesek a Bibliothèque Nationale-nak, egy példányt pedig a belügyminiszternek benyújtani.

A köteleespéldány beszolgáltatásának ellenőrzését ujabban a belügyminiszter hatásköréből a tájékoztatási minisztérium s az ifjúsági irodalom ellenőrzésére hivatott bizottság kezdi átvenni.

/A cikkiró ezután táblázatba foglalva közli, milyen kiadványokból - milyen rendeletnek megfelelően - hová kell köteleespéldányt beszolgáltatni./

* * *

A köteleespéldány szolgáltatás tehát Franciaországban ma azt a funkciót tölti be, amit elindítása idején: művelődési érdeket szolgál. Amíg azonban 1537-ben egyetlen könyvtár, a Bibliothèque Nationale, s ezt követően a restauráció alatt még a Sainte-Geneviève szerepel érdekelt intézményként, addig 1926-ban ezekhez több párizsi, majd 1943-ban 18 regionális könyvtár is csatlakozott; az utóbbiak száma 1953-ban 19-re emelkedett.

* * *

Arra a kérdésre, milyen haszonnal jár a köteleespéldány-beszolgáltatás az illető könyvtárakra nézve, a cikkiró a választ külön adja meg a Bibliothèque Nationale-ra és külön a regionális könyvtárakra vonatkoztatva. Mivel a Bibliothèque Nationale elvileg az egész francia könyvtermést megkapja, azért haszna rendkívül nagy, hiszen általa a francia szellem irodalmi termékeinek fennmaradása biztosítva van. Más lapra tartozik, nincs-e ebben a hatalmas anyagban sok olyan munka, ami - az általános gyakorlattól eltérően - csak leegyszerűsített, sommás kezelést igényelne. - Ami a regionális könyvtárakat illeti, mivel ezek az illető táj nyomdatermését kapják, előfordul, hogy egy-egy műnek csak az ott nyomtatott egyik részéhez, vagy a sorozati munkák egyes köteteihez jutnak hozzá, vagy például, hogy a Bretagne-ról szóló monográfiát - ha történetesen Clermont-Ferrand-ban nyomják - nem az érdekelt breton körzet kapja. Egyébként is szinte elnyomja ezeket a regionális könyvtárakat a felesleges művek /tankönyvek, népszerűsítő munkák, társaságok kiadványai stb./ özöne.

* * *

A beszolgáltatás távolról sem mondható teljesnek. Különösen a hivatalos kiadványok beszolgáltatásának ellenőrzése ütközik nehézségekbe. Ugyanigy az alkalmi kiadók, um. politikai pártok, vásárok, kiállítások stb. kiadványainak beszolgáltatása tekintetében nagyok a hiányok. A regionális könyvtárak általában nem is tudják megállapítani, mi jelenik meg körzetükben.

A cikkíró szerint úgy lehetne a regionális könyvtárak érdekelt-ségét és hasznát növelni, ha Párizsban szétosztanák közöttük az ő-
ket leginkább érdeklő anyagot. Egy lépésként lehet felfogni ebben
az irányban azt a tervet, hogy a leendő Központi Nemzeti, Kölcson-
könyvtár állományát már részben a kötelezpéldány anyagának felhasz-
nálásával kívánják összeállítani. /BZ/

EGYETEMI DISSZERTÁCIÓK KÖTELEZŐ KINYOMATÁSÁRÓL

PFLUG, Günther: Der Druckzwang
für Dissertationen an den deutschen Hoch-
schulen. - Mitteilungsblatt /Nordrh.
Westf./ 11. Jg. 1961. 2. no. 67-70. p.
Egyetemi disszertációk kötelező kinyo-
matása Nyugat-Németországban.

Évek óta sürgetik
az egyetemi könyvtárak,
a könyvtáros egyesület
és az egyetemi hallga-
tók egyesületeinek szövetsége a disszertációk kötelező kinyomatásá-
nak újból való bevezetését. Már az 1953-as egyetemi rektori konfe-
rencia határozatot hozott, hogy az 1941-es kultuszminiszteri rendel-
kezést, amely a háboru miatt feloldotta a nyomtatási kötelezettsé-
get, hatályon kívül helyezetteti és a disszertációk kinyomatását újból
felveszi a doktorrá avatás feltételei közé. A rektori határozat a
rendes nyomdai eljárás mellett a fotomechanikus uton való előállít-
tást is megengedhetőnek tartja, sőt bizonyos átmeneti időre /lega-
lább három évre/ a disszertációknak mikrofilmen való benyújtásával
is megelégszik. A beszolgáltatandó példányszámra vonatkozóan a rek-
tori konferencia egységesen 150 példányt ajánlott.

Ez a rektori határozat azonban mindmáig nem vezetett a kérdés
egyöntetű megoldásához. Az egyetemi hallgatókban élő bizonytalanság
eloszlatása érdekében a Verband Deutscher Studentenschaften /Német
Diákszövetség/ az elmúlt évben mindenek előtt felmérést végzett az
összes egyetemi fakultásokon a jelenlegi helyzetről. A felmérés e-
redményei azt mutatják, hogy a fakultások legnagyobb része újból be-
vezette a disszertációk kinyomtatásának kötelezettségét. A beszol-
gáltatás igen változatos képet mutat: 20-300 példány között válta-
kozik. Cikkíró szerint nemigen lehet, s nem is kívánatos ezen a té-
ren a teljes egyöntetűség, hiszen az igények, szükségletek egyete-
mek, fakultások, szakterületek szerint mások és mások.

A beszolgáltatásnak a vizsga, a tantestület és az intézetek
számára szükséges példányok mellett az egyetemi könyvtárak saját és

csere-szükségleteit is fedeznie kell. A könyvtárnak átadott példányok számát illetően is nagy változatosságot mutat a gyakorlat. S bár a szükségletek kétségtelenül itt is különbözőek, a 20 és 300 szélső értékeket lényegesen közelebb lehetne hozni egymáshoz.

Rámutat a cikk, hogy a könyvtárak cserepéldány-szükséglete nem csak igény, hanem kötelezettségvállalás is kell hogy legyen. Az egyetem joggal várja el a könyvtártól, hogy a neki átadott cserepéldányokat jól használja fel. A háboru miatt abbamaradt disszertációcsere újból való megindítása a könyvtárakra természetesen fokozott terheket ró. Ki kell építeni a bel- és külföldi cserekapcsolatokat s hozzáértő személyzetet kell munkába állítani. Mindennek természetesen megvannak az anyagi feltételei is.

Az egyetemi könyvtáraknak érdekük, hogy olyan disszertáció példányokat kapjanak, amelyeknek mind a papírja, mind a nyomása és kötése tartós. /M.A./

A CÉLSZERŰ ÉS SZÉP TIPOGRÁFIA

KÄSSNER, P.: Für eine zweckmäßige und schöne Typographie. = Börsenblatt (Leipzig). 128.Jg. 1961. 26.no. 387-388.

P.

A célszerű és szép tipográfiáért.

Soha nem tulajdonítottak a nyomtatott szónak nagyobb kulturális szerepet, mint éppen

a szocializmusban. A nyomtatás külső formájának művelődési és nevelői funkcióját ellenben az NDK-ban egészen a legujabb időkig kevésbé ismerték fel, sőt sokan könnyen nélkülözhető fényűzésnek tartották a kulturált, szép tipográfiát. E téves nézet elosztatásáért sokat tett a 4. német írókongresszus. Utána megélnékült a nyomtatott könyv külső formája iránti érdeklődés.

A lipcsei Grafikai és Könyvművészeti Főiskola és a Nyomda- és Papíripari Szakszervezet 1961. június 7-re megbeszélésre hívta össze a könyv- és írásművészeket, a nyomdászat szakembereit, újságszerkesztőket, illusztrátorokat és egyéb érdekelt szakembereket. Vitaanyagként előre megküldték az értekezlet résztvevőinek "A szép és célszerű tipográfia" c. brosurát. Az értekezlettel párhuzamosan könyvtörténeti kiállításon mutatták be a mult figyelemre méltó tipográfiai kísérleteit.

A szocializmus igyekszik a mult értékes kulturális örökségéhez

kapcsolódva fejleszteni a könyvkulturát. Rá kell azonban mutatnia a polgári hagyományok ellentmondásosságaira. A klasszikus irányzattal szemben, amely a könyv művészi megformálásának fontosságát hangsúlyozta, a "Bauhaus"-irányzat tipográfusai a könyvnek, mint szabványosított tömegterméknek, nemzetközileg egységes formát akartak adni.

A szocializmus a könyv külső művészi megformálását is a tömegek nevelésének szolgálatába akarja állítani. A lipcsei főiskola hallgatói néhány jól sikerült példán mutatták be tipográfia és realista könyv-illusztráció egységét s azt is, hogy pusztán tipográfiai eszközökkel is lehet művészi hatást elérni.

A szocialista országok nyomdászata művészi szempontból is gyors fejlődést mutat, s az NDK ezen a téren elmaradt a baráti országok mögött. Már pedig az NDK-t a német könyvkultúra értékes hagyományai s a szocializmus konkurrenciális megfontolásoktól mentes lehetőségei egyaránt arra kötelezik, hogy behozza ezt az elmaradást. Ennek érdekében nagyobb súlyt kell helyezni a grafikai iparban dolgozók izlésének fejlesztésére s az utánpótlás művészi nevelésére. /M.Á./

KÖNYVKIADÁS AFRIKÁBAN, ÁZSIÁBAN ÉS LATIN-AMERIKÁBAN

Das Buchwesen in Afrika, Asien und Lateinamerika. - Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 30. no. 457-458. p. Könyvkiadás Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában.

Az alábbi adatokat a berlini Deutsches Institut für Marktforschung adatai alapján

ismerteti a lipcsei Börsenblatt.

A F R I K A

A fiatal afrikai nemzeti államok a gyarmati korszakból csak kevés nyomdát és nyomdászati felszerelést vehettek át. Néhány önállóvá vált állam megkezdte saját grafikai iparának kiépítését. Az a teljes nyomdai felszerelés, amelyet az NDK szállított Guinea fővárosa számára, csak egyik példája annak az önzetlen segítségnek, amelyet a szocialista országok nyújtanak a fiatal afrikai államoknak.

Jelenleg különösen tankönyvekben nagy a kereslet, mégpedig nemcsak az egyelőre még leginkább elterjedt angol és francia nyelven,

hanem az ország nyelvén irt tankönyvek iránt is. Egyes országok, így Ghana is, megkezdte saját szakfolyóiratok publikálását. Különösen gyorsan fejleszti saját grafikai iparát az Egyesült Arab Köztársaság. 1957-ben már 15 millió iskolai könyvet adott ki, 1959-ben 19,5 milliót s 1964-re 30 millióra becsülik a megjelenő tankönyvek összes példányszámát. Egyiptom nyomdatermékei egy részét már exportálja is, így Szudánba, Szaud-Arábiába, Libanonba.

Á Z S I A

Az ázsiai országok könyvterméséről az alábbi táblázat ad képet:

Állam	Év	Könyv /mű/
Japán	1958	24 983
India	1958	17 433
Törökország	1958	3 925 *
Thaiföld	1958	1 477 *
Ceylon	1957	1 275
Izrael	1956	1 183
Indonézia	1958	851
Irán	1957	685
Kambodzsa	1957	394
Szingapur	1957	212
Irak	1955	203
Fülöp-szigetek	1957	158
Maláj Szövetség	1955	147
Szaud-Arábia	1958	69

Mint látjuk, Japán, amelynek már a második világháború előtt is fejlett nyomdaipara volt, ma is messze az élen jár. Egyes függetlenné vált államok megkezdték nyomdaiparuk fejlesztését, India pedig már nyomdai gépeket is saját maga akar előállítani. Nagyban és egészben azonban az ázsiai államok még könyvbehozatalra szorulnak.

L A T I N - A M E R I K A

A latin-amerikai országokban eddig elég gyengén fejlődött a grafikai ipar. Csaknem valamennyi dél- és közép-amerikai állam a nyugat-

* Csak első kiadások

ti államoktól, de főleg az Egyesült Államoktól függ és könyvbehozatalra szorul. Egyes dél-amerikai államok nyersanyagot és nyomdai gépeket importálnak, hogy kiépítsék saját nyomdaiparukat. Venezuelában már fejlett nyomdaipar van, ez azonban nem annyira könyveket, mint inkább brosurákat termel. Még az olyan nagy államban is, mint Brazília, fejletlen a nyomdaipar az ország iparosodottságához viszonyítva.

Kuba, amely győzelmes forradalma után erőteljesen hozzálátott lakosságának könyvvel való ellátásához, az 1961-es tavaszi lipcei vásáron már bemutathatta nyomdaiparának néhány friss termékét, így pl. a Kommunista kiáltvány kiadását. 1959-ben Kuba különböző európai és amerikai államokból sok természettudományos és műszaki folyóiratot importált, amely egész könyvimportjának 40 százalékát teszi ki.

Jelenleg a legtöbb latin-amerikai állam arra törekszik, hogy mindenekelőtt műszaki és szakkönyveket vásároljon saját nemzeti iparának fejlesztése érdekében. Az NDK Sao Paulo-i és habanai könyvkiállításai hozzá fognak járulni ahhoz, hogy a demokratikus Németország könyvtermését megismertessék Latin-Amerikával.

Brazília	1956	4650	
Argentína	1958	2623	
Chile	1958	1028	
Mexikó	1958	923 *	
Peru	1958	587	
Venezuela	1955	538	
Kuba	1957	467	
Kolumbia	1955	438	
Dominikai Köztársaság	1957	136	
Guatemala	1957	105	
Honduras	1956	91	
Uruguay	1955	65	
Haiti	1955	31	(M.Á.)

* 50 lapnál rövidebb brosurák nélkül

BULGARELLI, Tullio: La battaglia di Lepanto e il giornalismo romano del Cinquecento. = Accad. Bibl. Italia, 29. ann. 1961. 3-4. no. 231-239. p. Illusztr.
A lepantói tengeri csata és a XVI. század római ujságírása.

1571. október 7-én
vívta a Szentszövetség
Lepantónál azt a tengeri ütközetet, amelyben szétverte a szultán

hajóhadát. Erről az ütközetéről szóló 17 egykoru nyomtatott értesítés bibliográfiáját közli az Accademie e Biblioteche d'Italia c. olasz könyvtáros folyóirat legújabb száma. Az értesítések Róma nagykönyvtáraiban vannak. Négyet közülük Rómában, egyet-egyet Velencében, Bolognában, illetve Viterbóban nyomtattak, a többin nem állapítható meg a nyomda helye. Az 1.sz. értesítés a Szentszövetség hajóhadának fenntartási költségeit sorolja fel. A 2.sz. azokat az intézkedéseket közli, amelyeket Ausztriai János, a hajóhad főparancsnoka a flotta elindítására Messinában tett. A 3.sz. a keresztény hajóhad összetételéről számol be s az egyes hajók parancsnokainak jegyzékét adja. A 4-13.sz. értesítés a csata lefolyását adja elő; szerzőik a csata kiemelkedő vezérei, akik a maguk szemszögéből fontos mozzanatokat említenek ki. A 14-17.sz. a csata lefolyásán felül a flotta további modulatairól s a győzteseknek Messinában, Velencében és Rómában való fogadtatásáról számol be.

A szerző ezt a bibliográfiát annak bizonyítására közli, hogy a nyomtatott értesítések /arvisi a stampa, journaux occasionnels, Einzelzeitungen/ tekintendők a mai hírlapírás előfutárainak, amelyekből idővel a napilapok kifejlődtek, nem pedig a kézzel írott értesítések, mint azt sokan hiszik. Amíg ui. az előbbieket a nagy nyilvánosság tájékoztatására szolgálták s ezért a könyvkereskedésekben s az utcai árusok éppen úgy árusították őket, akár a mai ujságokat, addig a kézzel írott értesítések csak egy-egy személynek szóltak, akin kívül akkoriban más nem is igen szerzett értesülést róluk. A nyomtatott értesítéseknek legtöbbször címük is volt, egy vagy olykor több közérdekű eseményről /politikai vagy katonai hír, fejedelmi házasság, különös esemény, természeti jelenség, látványosság stb./ számoltak be, céljuk a közvélemény tájékoztatásán felül bizonyos tekintetben már irányítása is volt. /B.Z./

A CAMBRIDGE-I ÁBÉCÉ MUZEUM

MALLION, Dina: The Alphabet Museum
in Cambridge. = The Private Library. 3. vol.
1960. 4. no. 52. p.
A Cambridge-i ábécé muzeum.

Az angliai Cambridgeben Dr. David Dyringer, az University of Cambridge sémi epi-

gráfiájának előadója, ABC-Muzeumot létesített. A muzeum általában az írás, de főként az ábécé történetének kifejlődésére vonatkozóan tartalmaz gazdag anyagot. Az ékirásra, az egyiptomi, a minosi, a Kelet-Izland-i és egyéb képirásra, az egykori szótagos ábécékre, majd az ábécé feltalálására Közép-Keleten az i. e. második évezred első felében, s a világ száz meg száz ábécéjének kialakulására vonatkozó anyagon kívül a kaligráfia, a nyomtatás, a hangjegyek, számok, gyorsírás stb. köréből tartalmaz a muzeum részben eredeti dokumentumokat, részben másolatokat. /BZ/

Az INSTITUTE OF INFORMATION SCIENTIST /Tájékoztató Tudósok Szemináriuma/ legutóbbi ülésén J.D. BERNAL megjósolta: hamarosan természettudományos és műszaki napilap megjelenésére számíthatunk. (Liaison 1960. November. 81.p.)

A Państwowe Wydawnictwo Naukowe-t /Állami Tudományos Kiadó/ 1951. derekán hívták életre. Mint egyetemes tudományos kiadónak eleinte az volt a legsürgősebb feladata, hogy tankönyvekkel és jegyzetekkel lássa el az egyetemi ifjúságot. Jóllehet, hogy továbbra is ez a terület a kiadó fő tevékenységi szférája, időközben nagyszabású, sok témával foglalkozó tudományos kiadóvá vált, mely eddig együttesen 7544 könyvet adott ki, több mint 143 000 kiadói iv terjedelemben. Evi termése jelenleg kb. 1000 mű és 70 folyóirat, együttesen

mintegy 20 000 kiadói iv terjedelemben.

A kiadóval szerződött szerzők száma a könyveknél meghaladja az 500-at, a jegyzeteknél az 1500-at, enciklopédiáknál az 1000 főt. A kiadó dolgozóinak létszáma 1961-ben 520 fő, akik közül 400-an a varsói központban, a többiek pedig az Állami Tudományos Kiadó krakkói, lodzi, poznani és wroclawi osztályain dolgoznak. Ezek az osztályok olyan szoros kapcsolatban vannak a helyi tudományos központokkal, hogy már szinte helyi tudományos kiadóknak számítanak. (Bibliotekarz, 28.rok. 1961. 7-8. no. 226. p.)

Az Unesco megbízásából egy angol könyvtáros hosszabb időt töltött különböző ázsiai országokban. Feladata annak a kérdésnek tanulmányo-

zása volt, mennyiben felel meg a jelenlegi ázsiai könyvkiadás a nagyobb könyvpiac olvasói igényeinek. Tapasztalatai szerint sok ázsiai kiadó csak a "magasabb társadalmi körök, egy elit közönség" irodalmi igényeit igyekszik kielégíteni.

Az angol könyvtáros, abból a feltevésről kiindulva, hogy az emberek többsége szórakozásból olvas, fontosnak tartaná, hogy az analfabétizmusból most kinövő szélesebb körű olvasó közönség számára nagy példányszámokban adjanak ki könyveket. Véleményét megerősítették az ázsiai könyvkereskedésekben és közművelődési könyvtárakban tett látogatásai, amelyekről írásban is részletesen beszámol.

Véleménye szerint az ázsiai könyvkiadás ügye nagy fejlődésnek indulna, ha számot vetne a könyvpiac tényleges igényeivel. (Börseblatt /Frankfurt a.M./ 17.Jg. 1961. 72.no. 1397.p.)

Az olvasók többsége Defoe Robinsonjának csak első részét ismeri, holott az első kötetet röviddel követő második kötet is szerfelett érdekes. Ebben a szerző Robinsonnak Kinából Arhangelszkbe vezető útját írja le. A szóbanforgó ut egyik jelentős szakasza Szibériában Neracsinszken és Tobolszkon halad át. Az elbeszélés utinapló formában készült. A regényben leírt települések elnevezése teljes mértékben megfelel a legmegbízhatóbb korabeli térképeken szereplő helységneveknek. A regény minden egyes része könnyűszerrel ellenőrizhető a korabeli irodalmi forrásokból és ezért ez a mű a mai ember számára is rendkívül érdekes és hiteles tudósítás. (V Mire Knig. 1961. 4. no. 47. p.)

A Commission Belge de Bibliographie/Belga Bibliografiai Bizottság/ kérdőívet küldött szét az eu-

rópai államokba a kötelesspéldány-beszolgáltatásra vonatkozóan. A beérkezett válaszok alapján a Bizottság Bulletin-jének ez évi 5. száma ismerteti az egyes országok kötelesspéldány-beszolgáltatásának rövid történetét és az alábbi táblázatban szemlélteti, melyik országban van már és mióta kötelesspéldány-beszolgáltatás.

1. Albánia		1945
2. Ausztria	kb. 16. század	nincs
3. Belgium		nincs
4. Bulgária		1897
5. Csehszlovákia		1935
6. Dánia		1697
7. Egyesült Királyság		1622
8. Finnország		1707
9. Franciaország		1537
10. Görögország	nem tudni mióta	
11. Hollandia		nincs
12. Írország		1927
13. Izland		1886
14. Jugoszlávia		1832
15. Lengyelország		1835
16. Luxemburg		1869
17. Magyarország		1827
18. Monaco		1925
19. Németország /NSZK/		nincs
20. Norvégia		1883
21. Olaszország		1848
22. Portugália		1796
23. Románia		1955
24. Spanyolország		1711
25. Svájc		nincs
26. Svédország		1661
27. Szovjetunió		1810
28. Törökország		1934
29. Vatikán		nincs

A felmérést a többi földrészre is kiterjesztik s végül összesített jelentésben számolnak be az ankét eredményeiről. (Bulletin.Commission Belge de Bibliographie. 5.vol. 1961. 1.no.)

A New York-i "Saturday Review" "A hollywoodi nagy könyvadászat" címen igen tanulságos cikket közöl a könyvről mint filmtémáról. Az USA-ban a filmek 85 %-a könyv-témát dolgoz fel. Ennek egyik oka, hogy a filmek tapasztalata szerint a regények adják a filmhez a

legjobb drámai anyagot. A másik oka e jelenségenk egy-egy regény nagy sikere. Hollywoodban a bestseller-jegyzékeket ugyanolyan figyelemmel olvassák, mint a "The Wallstreet Journal" c. pénzügyi lapot.

A bestseller-listán szereplő művek nagy részét megvásárolják. Ugyancsak megvásárolják az olyan regényeket, amelyek főszereplőjét valamelyik filmcsillag óhajtja megjeleníteni. Hogy egy-egy könyvért mennyit fizetnek, az egyrészt a könyv sikerétől, másrészt megfilmesítésre való alkalmasságától függ. Értékes regényekért gyakran sokkal kevesebbet fizetnek, mint egy-egy silányabb bestsellerért.

Mivel a film-ipar nagy vadászatot folytat alkalmas könyvek után, s mivel a rendelkezésre álló könyveket egyidejűleg több film-vállalat is vizsgálja, a döntést gyorsan kell meghozni. Gyakran csak 48 óra áll e célból rendelkezésre. Ezért a filmesek un. analitikusokat alkalmaznak, akiknek 24 óra alatt kell a könyvről - valamennyi szempont figyelembevételével - rövid szinopszist készíteni. Gyakran az egyetlen támpont ez, amelynek alapján a filmtársaság a témát elfogadja vagy elveti. Ilyen körülmények között természetesen, hogy hibás döntések történnek. Évente mintegy 5-600 könyvet vásárolnak meg s legfeljebb a felét filmesítik meg. A New York-i lap hangsúlyozza, hogy a legjobb és legsikeresebb filmek nagy része nem ezen az uton jön létre. (Börsenblatt /Frankfurt/a.M./ 17.Jg.1961.39.no. 726-727.p.)

Mint a finn kiadók egyesülete jelenti, 1960-ban 2646 mű jelent meg Finnországban; ebből 2005 finn, 420 svéd és 221 egyéb nyelven. A finn könyvek ára az 1959-es árakhoz viszo-

nyítva 7,5 %-al növekedett, az 1939-es áraknak pedig átlagosan a tízszerese. Összesen 773 könyvkereskedés és könyvvarusító hely működik az országban. (Börsenblatt /Frankfurt a.M./ 17.Jg.1961. 40.no. 744.p.)

Mainzben megtörtént az ujjáépítendő Gutenberg-Muzeum alapkövetétele. A nyomdászati világmúzeumnak szánt épületnek 1962 nyarára kell elkészülnie. Az építkezés költségeit a Nemzetközi Gutenberg-Társaság viseli. (DFW 9.Jg.1961.3.H.97.p.

Megjelentek a Braille Encyclopaedia első kötetei. Az egész, 145 kötetből álló mű 38 000 oldalt tesz ki; elhelyezéséhez 43 láb folyópólc tér szükséges. Ez az első olyan átfogó jellegű munka, ami a vakok számára minden ismeretkőrrre kiterjedő forrásművet jelent. (Library Occurent. 20.vol. 1961. 6.no.163.p.)

"A magyar könyvkiadás a statisztika tükrében" címen közöl adatokat a lipcsei Börsenblatt.

A magyar kiadók teljesítették a hároméves tervet. Az alábbi számok mutatják a fejlődést:

Év	Kiadott művek száma	Összes példányszám
1958	2663	26 millió
1959	2818	31 millió
1960	2900	32 millió

A könyvkereskedelem 550 millió forintot forgalmazott, 11 %-kal többet az előirányzottnál.

Külföldön is növekszik a kereslet magyar könyvek iránt.

A Kultura 1955-től 1960-ig kb. 10 1/2 millió magyar könyvet szállított a világ minden részébe.

Figyelemreméltó a fejlődés az idegennyelvű könyvek és folyóiratok kiadása terén. A Corvina és a Magyar Tudományos Akadémia kiadványait az egész világon ismerik. Nagyrabecsülésüket bizonyítják az elnyert nemzetközi pályadíjak. Növekszik a magyar és jelentős külföldi kiadók közös kiadásában megjelenő könyvek száma is. (Börsenblatt /Leipzig / 128. Jg. 1961. 18.no. 279.p.)

Editorial practice in libraries címen /Kiadói gyakorlat a könyvtárakban/ kézikönyvet adott ki az ASLIB /London/. A kiadvány a szerkesztés munkájára, az illusztrációk készítésére, az elrendezésre, a nyomtatási és sokszorosítási eljárásokra és a szakfolyóiratok kiadására vonatkozóan tartalmaz tájékoztatást. (Scientific Information Notes 3.vol. 1961. 1.no. 17.p.)

A londoni "Times" egyik cikke az arab írás növekvő jelentőségével foglalkozik.

A cikk rámutat, hogy sok új, főleg afrikai országnak nincs saját írása, s ezt vagy most kell megteremtenie, vagy valamelyik idegen nyelvét kell átvennie. A latin írásnak egyetlen komoly vetélytársa van: az arab; ennek térhódítását számos ázsiai és afrikai országnak az

izlámhoz való tartozása indokolja. Megnehezíti viszont az arab írásra való áttérést, hogy az arabnak nagyon nehéz a nyomtatott nyelve, már csak a magánhangzók sokféle jelölése miatt is.

A nehézségek áthidalása céljából a kairói nyelvtudományi akadémián kidolgozták az írott arab nyelv egyszerűsített formáját. Ebben az írásjeleket mintegy a felére csökkentették. A munkában külföldi nyelvtudósok is résztvettek. Ezt az egyszerűsített arab írást Ázsia egyes országaiban már kipróbálták a monotype szedésnél. (Börsenblatt /Frankfurt a.M./ 17.Jg. 1961. 72.no. 1397-1398.p.)

A washingtoni Kongresszusi Könyvtárnak külön osztálya van vakok számára. Mivel a vakok közül sokan nem ismerik a Braille írást, a könyvtár egyre nagyobb arányban foglalkozik modern és klasszikus irodalmi műveknek magnetofon-szalagra való felvételével. Ezek előállításának költsége mintegy 50 %-al kevesebb a hanglemezzel való felvétel költségénél. További előnyük, hogy gyorsabban lehet róluk többes példányt készíteni. Eddig mintegy 100 könyvet vettek föl magnetofon-szalagra s ez évben további 300-400 könyv felvételét tervezik. (Börsenblatt./Frankfurt a.M./ 17.Jg.1961.39.no. 726.p.)